

CHƯƠNG 4

Diễn tiến của cuộc đảo chánh

Tình hình chính trị và quân sự biến chuyển mỗi ngày một nhanh chóng. Những tin tức đảo chánh do cán bộ tin cần của đảng Cần Lao đứng ra tổ chức (theo chỉ thị của ông Nhu hoặc ông Cần, tùy theo người cho tin) cộng với tin trung tá Nguyễn Triệu Hồng sẽ chuyển lên Ban Mê Thuột dưới quyền tướng Tôn Thất Đính, thiếu tá Nguyễn Huy Lợi đổi đi khỏi Bộ Tổng Tham Mưu, một số sĩ quan Dù chuyển làm quận trưởng và tôi chuyển ra Đà Nẵng v.v... đưa Hội Đồng Cách Mạng đến quyết định phải khởi sự trước khi chế độ dùng biện pháp phân tán những thành phần nghi ngờ như chúng tôi khỏi Sài Gòn.

Việc tập trung được những tiểu đoàn Dù về Sài Gòn vẫn là mối lo, ám ảnh thường xuyên tâm trí chúng tôi. Nó là điều kiện tiên quyết cho việc thực hiện mưu đồ đảo chánh. Để tranh thủ thời gian, ngày khởi sự lúc đầu định vào ngày 26 tháng 10 năm 1960 nhằm lợi dụng tình trạng các tiểu đoàn Dù tập trung về Sài Gòn diễn binh kỷ niệm ngày thành lập chế độ Đệ Nhất Cộng Hòa. Sau nhiều lần bàn cãi, chúng tôi đi đến kết luận là nếu ngày đó có lợi điểm kể trên, nhưng ngược lại có điểm bất lợi quan trọng là biện pháp an ninh được tăng cường, đồng thời các cán bộ đơn vị khác chưa kết nạp cũng tập trung về thủ đô sẽ gây trở ngại cho sự diễn tiến của kế hoạch.

Ngày khởi sự vì vậy lại được rời lại sau ngày 26 tháng 10. Và trong vòng tháng 11, bất cứ ngày nào khi đủ lực lượng ở Sài Gòn là khởi sự, chuyển giai đoạn dự bị sang giai đoạn thực hiện. Chọn lựa ngày khởi sự ngay sau ngày kỷ niệm quốc khánh vì Hội Đồng Cách Mạng dựa trên giả thuyết là sau ngày kỷ niệm yên ổn, các cơ quan an ninh của chế độ cũng như các địa điểm quân sự sẽ sơ suất trong vấn đề an ninh, tạo điều kiện thuận lợi cho cuộc nổi dậy của chúng tôi.

Công việc của thiếu tá Nguyễn Huy Lợi, trưởng ban hành quân Bộ Tổng Tham Mưu trong giai đoạn này đặc biệt quan trọng và quyết định. Với tư cách trưởng ban hành quân phòng 3 Bộ Tổng Tham Mưu, ông Lợi có nhiệm vụ thuyết phục thiếu tướng Nguyễn Khánh vừa giữ chức vụ tham mưu trưởng Bộ Tổng Tham Mưu thay thế tướng Phạm Xuân Chiểu, sự cần thiết giữ các đơn vị Dù ở lại Sài Gòn. Lợi được chỉ thị làm bản phúc trình đưa tướng Khánh tới kết luận là Liên Đoàn Dù cần nghỉ ngơi dưỡng sức sau thời gian hành quân đã khá lâu. Trong nhiệm vụ này, lợi dụng việc đơn vị Dù thuộc Liên Đoàn Dù được tung vào cuộc hành quân trên Kontum tháng 10 chống một đơn vị chủ lực địch mà ông Khánh gọi là sư đoàn chánh quy Bắc Việt trong buổi họp báo, thiếu tá Lợi đề nghị với Tham Mưu Trưởng nên để Liên Đoàn Dù nghỉ ngơi, chuẩn bị lại đơn vị cho những cuộc hành quân có tính chất chiến lược như hành quân Kontum. Sau hành quân Kontum, tướng Khánh theo đề nghị của Lợi đã cho Liên Đoàn Dù về nghỉ tại các hậu cứ đơn vị.

Được báo cáo đơn vị Dù về nghỉ tại hậu cứ đơn vị ở Sài Gòn, Hội Đồng Cách Mạng quyết định khởi sự vào ngày 7 tháng 11 năm 1960. Đồng thời tập họp các sĩ quan thuộc đơn vị Dù để cho những chỉ thị cuối cùng. Nhưng tới phút cuối, Tiểu đoàn 1 Dù bất thần được lệnh đi hành quân trong 3 ngày ở vùng Bến Cát. Một lần nữa ngày khởi sự lại phải dời lại. Ngày 9 tháng 11 tiểu đoàn 1 sẽ hết hành quân. Hội Đồng Cách Mạng định ngày khởi sự vào ngày 11 tháng 11 vì muốn để đơn vị vừa hành quân về được nghỉ

một ngày. Nhưng Tiểu đoàn 1 Dù cũng chỉ về tới căn cứ chiều ngày 10 tháng 11 năm 1960 vì có lệnh hành quân thêm một ngày.

Trong suốt thời gian tổ chức và chuẩn bị, chúng tôi nhiều khi cảm thấy công việc quá khó khăn, rộng lớn, vượt khỏi tầm khả năng của những người trẻ. Sự thất vọng, chán nản nhiều lần xâm chiếm tư tưởng đám anh em trước sự thờ ơ của những người có nhiều điều kiện để hành động hơn đám người cấp bậc không cao, không có quyền chỉ huy, thiếu kinh nghiệm chính trị như chúng tôi. Động cơ duy nhất thúc đẩy chúng tôi cố gắng tiếp tục là trách nhiệm trước những anh em trẻ hơn đã tin tưởng vào mình, cảm động trước sự nhiệt thành hăng hái của Lộc, Chuẩn, Thức, Vị và bao nhiêu người khác nữa. Hơn nữa trong thâm tâm, tôi vẫn mang hy vọng sẽ liên kết thêm được số người có ý chí và uy tín. Lý do nữa là chúng tôi cảm thấy không xứng đáng mang bộ quân phục trước nhân dân khi còn chấp nhận chịu đựng như phùng giá áo túi cơm trước thái độ ngạo mạn của gia đình ông Diệm.

Nguyên tắc "bất thần tốc chiến" coi như yếu tố quyết định cho sự thành công được chọn làm nét chính của kế hoạch quân sự. Các sĩ quan chỉ huy các đơn vị được chỉ thị là phải "khai thác triệt để yếu tố bất ngờ để cùng một lúc tấn công và chiếm đóng những cơ quan đầu não của chế độ. Mang nỗ lực vào hai mục tiêu chính là phủ tổng thống và Lữ Đoàn Liên Binh Phòng Vệ. Sau đó, đảm nhiệm an ninh đô thành và dân chúng. Việc chiếm đóng các mục tiêu phải hoàn tất trước khi sáng rõ là điều kiện tất yếu cho sự thành công toàn diện. Đảm nhiệm sự tiếp tục hoạt động của những cơ quan cần thiết cho đời sống hàng ngày của dân chúng".

Để thực hiện kế hoạch quân sự, Hội Đồng Cách Mạng có 3 tiểu đoàn Dù, tiểu đoàn 3 thủy quân lục chiến, đại đội Tiếp Tế Không Vận, một đơn vị thiết giáp, tiểu đoàn pháo binh với bộ chỉ huy ở Di An, pháo ở Phú Lợi. Việc sử dụng tiểu đoàn 1 đồn trú tại Hoà Hưng, trước tư thất của tư lệnh Liên Đoàn và tiểu đoàn 8 Dù tùy thuộc vào kết quả việc bắt giữ đại tá Nguyễn Chánh Thi. Đô thành Sài Gòn-Chợ Lớn được chia ra nhiều khu vực và mục tiêu.

Giai đoạn 1.

- Thiếu tá Trần Văn Đô và đại úy Nguyễn Thành Chuẩn, chỉ huy Tiểu đoàn 1 Dù tấn công chiếm đóng căn trại Lữ Đoàn Liên Binh Phòng Vệ phủ tổng thống. Sau đó chiếm đài phát thanh và bắt giữ đại tướng Ty và thiếu tướng Khánh cùng ở gần trong khu vực hoạt động.

- Thiếu tá Nguyễn Văn Lộc với Tiểu đoàn 3 Dù, trừ trung đội biệt phái, tấn công theo kế hoạch đã định, chiếm đóng phủ tổng thống. Bắt giữ gia đình ông Diệm.

- Thiếu tá Nguyễn Huy Lợi với một đại đội Tiểu đoàn 3 thủy quân lục chiến biệt phái chiếm đóng Bộ Tổng Tham Mưu.

- Thiếu tá Phan Trọng Chinh về nắm quyền điều khiển khu căn cứ Liên Đoàn Dù, căn cứ Tân Sơn Nhất và đơn vị trừ bị đặt dưới quyền. Tập hợp các phương tiện vận tải, truyền tin cần thiết cho việc di chuyển quân và liên lạc.

- Đại úy Nguyễn Văn Thừa với 2 đại đội thuộc Tiểu đoàn 8 Dù, tấn công chiếm đóng Nha Tổng Giám Đốc Cảnh Sát Công An và Nha Cảnh Sát Đô Thành.

- Trung úy Nguyễn Vũ Tứ Thức với đại đội Không Vận tấn công chiếm đóng Bộ Tư Lệnh Quân Khu Thủ Đô và Sở Liên Lạc Chính Trị nằm trong khu vực này.

- Đại úy Nguyễn Kiên Hùng, sau khi đã bắt giam tiểu đoàn phó là đại úy Bằng, đem Tiểu đoàn 3 thủy quân lục chiến đồn trú tại Thị Nghè, trừ đại đội biệt phái cho thiếu tá

Lợi, chiếm đóng Bộ Tư Lệnh Hải Quân, cầu Bình Lợi và Bộ Chỉ Huy Trung Đoàn Địa Phương 135.

- Đại úy Trần Đình Vy đem một trung đội của Tiểu đoàn 3 Dù và một đại đội Tiểu đoàn 8 Dù, cùng với thiếu tá Hình vào chiếm đóng căn trại Trung Đoàn Thiết Giáp ở Gò Vấp.

- Một đại đội Tiểu đoàn 8 Dù đảm nhiệm giữ khu vực Phú Lâm chặn tiếp viện từ miền Tây về Đô Thành.

- Thiếu tá Nguyễn Công Khanh với trung đội đặc biệt, biệt phái bắt giữ trung tướng Thái Quang Hoàng, bác sĩ Trần Kim Tuyền và những nhân vật chỉ định khác.

- Thiếu tá Phạm Văn Liễu, cùng đại úy Vy thuộc Liên Đoàn Dù đi đón thiếu tá Hình, chỉ huy phó Thiết giáp, đưa về khu tập hợp của đơn vị Dù. Sau đó, trở về nơi tập hợp của thiếu tá Lợi ở trong khu vực Bộ Tổng Tham Mưu đợi giờ khởi sự và phụ tá Lợi tại Bộ Tổng Tham Mưu.

Giai đoạn 2.

- Thiếu tá Đô biệt phái một đơn vị chiếm đóng Nha Tổng Giám Đốc An Ninh Quân Đội.

- Thiếu tá Lộc biệt phái một đơn vị chiếm giữ Quốc Hội, Bộ Quốc Phòng và Nội Vụ.

- Thiếu tá Lợi tổ chức phòng thủ đô thành; đảm nhiệm tiếp tục hoạt động của Bộ Tổng Tham Mưu.

- Đại úy Nguyễn Văn Thừa tổ chức phòng thủ mục tiêu đã chiếm được. Chiếm đóng trung ương truyền tin, sở Nghiên Cứu Chính Trị.

- Đại úy Nguyễn Kiên Hùng tổ chức phòng thủ mục tiêu chiếm đóng. Ngăn chặn tiếp viện từ Biên Hoà - Thủ Dầu Một về Sài Gòn.

- Đại úy Vy mang lực lượng Thiết giáp-Dù từ Gò Vấp lên trợ chiến tiểu đoàn 3 Dù. Sau đó đặt dưới quyền Bộ Tổng Tham Mưu, đảm nhiệm việc phòng thủ đô thành.

Ngoài việc phổ biến tất cả những tin tức cần thiết về quân số và cách thức canh gác của lực lượng phòng thủ tại các mục tiêu, ủy ban quân sự cùng sĩ quan trách nhiệm tấn công dinh Độc Lập và Lữ Đoàn Liên Binh Phòng Vệ đã đi quan sát mục tiêu trong nhiều đêm trước thời gian dự định khởi sự. Những nét chính của kế hoạch được giải quyết và quyết định xong. Chỉ còn lại những chi tiết và vấn đề liên quan đến việc đặt đơn vị trong tình trạng chiến đấu trước giờ khởi sự phải giải quyết.

Những ngày cuối cùng mọi người đều sống trong trạng tinh thần căng thẳng, không ăn không ngủ. Ngày vẫn phải giữ thái độ bình thường trong nhiệm vụ hàng ngày. Đêm họp liên miên tới sáng để sắp đặt hoàn tất bộ máy đảo chánh.

Việc đặt những tiểu đoàn Dù trong tình trạng chuẩn bị hành quân, việc chuẩn bị phương tiện truyền tin, tập trung phương tiện vận tải và sau cùng việc đưa những sĩ quan ngoài đơn vị về nắm quyền chỉ huy đơn vị Dù như trường hợp Chinh, Chuẩn, Thừa v.v.. hay thay đổi phương vị chỉ huy như trường hợp Lộc, Đô tùy thuộc vào sự thành công hay thất bại của việc bắt giữ đại tá Nguyễn Chánh Thi, tư lệnh Liên Đoàn Dù. Sự thành công trong công việc này là điều kiện tiên quyết của cuộc nổi dậy quân sự.

Bắt giữ đại tá Thi trước hay cùng giờ khởi sự là đầu đề bàn tính của nhiều buổi họp giữa các sĩ quan Dù và tôi. Nếu theo giải pháp thứ nhất thì phải bắt đương sự trước giờ khởi sự vài tiếng đồng hồ. Lợi điểm của giải pháp thứ hai là dù không thành công trong việc bắt Thi vì một lý do nào đó, việc diễn tiến của cuộc nổi dậy không bị ảnh

hưởng nhiều. Ngược lại trở ngại lớn của giải pháp này là khó đặt các đơn vị trong tình trạng hành quân vì ông Thi ở ngay trước căn trại tiểu đoàn 1 Dù và có thể bắt thẩn đi kiểm soát như vẫn thường làm. Sau nhiều lần cân nhắc kỹ lưỡng lợi hại của mỗi giải pháp, Ban Quân Sự và các sĩ quan Liên Đoàn Dù đồng ý sẽ bắt Thi theo kế hoạch một tiếng đồng hồ trước giờ khởi sự, tức là 11 giờ đêm ngày 10 tháng 11 năm 1960. Thời gian một giờ là thời gian chúng tôi dự trù đủ để tập hợp đơn vị, chuẩn bị phương tiện truyền tin, vận tải và cho những chỉ thị cuối cùng cho các sĩ quan. Trường hợp tiểu đoàn 3 thủy quân lục chiến không có trở ngại nêu trên. Đại úy Nguyễn Kiên Hùng với tư cách tiểu đoàn trưởng có thể tập hợp và cho lệnh cắm trại đơn vị mà không sợ bị lộ ý định.

Chiều ngày 10 tháng 11, ba tiểu đoàn Dù gồm Tiểu đoàn 1, 3, 8 đều ở Sài Gòn cũng như tiểu đoàn 3 thủy quân lục chiến. Đơn vị này đang trong thời gian huấn luyện. Thiếu tá Nguyễn Văn Lộc, tham mưu trưởng Liên Đoàn Dù được chỉ thị phải lợi dụng chức vụ cho lệnh cắm trại toàn thể số quân nhân lái quân xa và chuẩn bị sẵn phương tiện vận tải thuộc căn cứ Bà Quẹo. Đồng thời chuẩn bị sẵn những công điện giả liên hệ đến việc thay đổi sĩ quan chỉ huy ở tiểu đoàn 1 Dù và căn cứ.

Tất cả sĩ quan đều tập hợp theo dự tính hồi 7 giờ tối ngày 10 tháng 11 tại căn trại của Tiểu đoàn 3 Dù ở khu vườn cao su Phú Thọ, trừ thiếu tá Lợi ở tại nhà riêng trong khu vực Bộ Tổng Tham Mưu cùng với trung úy Trần Đình Vượng thuộc đại đội Quân Cảnh, Bộ Tổng Tham Mưu và thiếu tá Phạm Văn Liễu. Thiếu tá Ngô Xuân Soạn, chỉ huy trưởng tiểu đoàn 5 Dù cùng với một sĩ quan thuộc đơn vị và đại úy Chuẩn tới nhà riêng của tôi hồi gần 7 giờ tối. Thấy Xoạn đi cùng một sĩ quan tiểu đoàn, Chuẩn và tôi không tiện nói việc Xoạn được gọi tới nhà tôi hôm đó. Vì vậy tôi quyết định đưa Soạn vào nơi tập hợp ở trong khu vực Tiểu đoàn 3 Dù trong khi chờ đợi tôi phải đi đón thiếu tá Chinh như đã hẹn. Trước khi đi đón Chinh và để Soạn ở lại trong khu vực tập trung, tôi yêu cầu thiếu tá Lộc đừng đề cập với Xoạn dự định của Hội Đồng Cách Mạng để khi trở lại căn cứ tôi sẽ đích thân cho đương sự biết.

Đến nhà thiếu tá Chinh khoảng 9 giờ đêm. Khi Chinh và tôi về đến căn trại tiểu đoàn 3 Dù thì Chuẩn kéo tôi ra một chỗ vắng và cho biết Soạn đã bị nhân viên an ninh hạ sát. Rất xúc động trước việc này và sau khi hỏi nguyên nhân của sự việc, tôi quay lại nói với Chuẩn là "Dù sao tôi cũng mang trách nhiệm về cái chết này".

Nhưng việc đã xảy ra không sửa chữa được nữa. Khiển trách hành động của một số người đã sống trong tình trạng tinh thần căng thẳng từ năm, sáu tháng liền không ích lợi gì mà chỉ mang thêm khó khăn cho một công việc đã nhiều khó khăn. Hai nữa, trong giờ phút nghiêm trọng lúc đó, với tư cách lãnh đạo, tâm trí tôi hoàn toàn dành cho hàng trăm việc phải lo, phải kiểm soát: từ việc phân phối những chỉ thị cuối cùng cho các sĩ quan, theo dõi việc tập hợp và chuẩn bị các đơn vị, việc chậm trễ và thiếu hụt phương tiện vận chuyển, việc lo ngại bị bại lộ trước khi xuất quân và thiếu thiết giáp, hậu quả của tinh thần thiếu trách nhiệm của Liễu. Theo Lộc báo cáo lại thì Soạn bị nhân viên bảo vệ an ninh hạ sát vì "*không chịu tham gia và nhất định đòi rời khu tập trung để ra về*". Trong bất cứ một cuộc bạo động nào đều ít nhiều có sự đáng tiếc xảy ra do nhiều nguyên nhân. Nhưng an ninh của cuộc nổi dậy và sinh mạng của hơn hai ngàn người quan hệ hơn, không cho phép tôi mất thời giờ vào một việc không lấy lại được. Tinh thần thiếu tá Nguyễn Văn Lộc lúc này rất dao động nên xin phép được vào nghỉ tại phòng riêng ở trong căn cứ tiểu đoàn. Trước một biến cố như vậy, ít ai có thể giữ được thái độ bình thản, thờ ơ.

Đại úy Ân, chỉ huy trưởng Tiểu đoàn 8 Dù theo lời mời của Lộc đến căn cứ tiểu đoàn 3 Dù, đã bị giữ lại cùng với một số sĩ quan khác. Không sót sáng nhưng trước hoàn cảnh không lối thoát, đương sự chịu nhận nhiệm vụ mang một đại đội xuống chiếm đóng khu vực Phú Lâm, ngăn chặn đường tiếp viện từ miền Tây Nam Phần về Sài Gòn. Một vài cán bộ khác vì vắng nhà nên không bị bắt giữ.

Tiểu đoàn 3 Dù tập hợp xong vào khoảng 10 giờ đêm. Sĩ quan tiểu đoàn bận rộn kiểm soát lại đơn vị. Trong căn trại không một ánh đèn, không một tiếng động. Những sĩ quan khác chờ đợi giờ khởi sự dưới mái hiên toà nhà dùng làm văn phòng tiểu đoàn trưởng. Ánh trăng qua những cây cao su chiếu nhàn nhạt vào sân tiểu đoàn làm cho hoạt động yên lặng chuẩn bị ra quân của đơn vị Dù giống như một tấn tuồng ảnh-họa. Quang cảnh của đêm trăng trong rừng cao su càng tăng thêm vẻ trang nghiêm và lo âu của mọi người. Tự nhiên trong giờ phút quan trọng đó không ai bảo ai nhưng mọi người đều hạ giọng thì thầm mỗi khi có chuyện nói với nhau, như sợ mỗi tiếng nói to sẽ làm lộ bí mật cho đối phương. Ngoài những chuyện cần thiết liên quan đến việc phải làm, mỗi người đều im lặng, chìm đắm vào suy tư riêng biệt của mình. Tinh thần căng thẳng. Mọi người đều mong chóng đến giờ khởi sự để thoát khỏi không khí nặng nề yên lặng gần như khó thở của sự chờ đợi.

Đúng 11 giờ đêm, theo như kế hoạch vạch định trung tá Nguyễn Triệu Hồng, các thiếu tá Phan Trọng Chinh, Nguyễn Văn Lộc, Trần Văn Đô, đại úy Nguyễn Thành Chuẩn và tôi tới nhà riêng đại tá Nguyễn Chánh Thi để bắt đương sự. Tới nơi, Lộc vào trước cho người lính gác cổng biết có việc cần gặp Thi. Đồng thời cho lệnh toán trưởng cho tiểu đội canh gác nhà trở về căn cứ. Việc canh gác nhà tư lệnh do toán an ninh khác đảm nhiệm. Chúng tôi theo sau vào gõ cửa chính. Thi đang ngủ nghe tiếng gõ cửa, bật đèn ra mở cửa. Thấy chúng tôi, ông Thi ngạc nhiên chưa kịp hỏi thì mọi người đẩy cửa bước vào trong phòng khách và đóng cửa lại.

Tôi cho đại tá Thi biết mục đích của chúng tôi và yêu cầu đương sự mặc quần áo theo về địa điểm tập trung. Đầu tiên Thi dùng dằng không chịu đi. Để tránh mọi việc bất ngờ có thể xảy ra như trường hợp Soạn, tôi lấy tư cách là bạn sẽ bảo đảm tính mạng nếu đương sự yên lặng để chúng tôi giải đi. Quay về phía tôi, ông Thi yêu cầu "*Các anh cho tôi ở lại nhà. Tôi sẽ không biết gì về việc các anh làm đêm nay cả*". Nhưng trước thái độ cương quyết của mọi người và đặc biệt của thiếu tá Đô, Thi đành vào buồng thay quần áo để chúng tôi đưa đi. Trong khi Chuẩn trông chừng cho Thi thay quần áo, tôi vào phòng ngủ cắt giấy điện thoại. Tôi đảm bảo với bà Nguyễn Chánh Thi mà tôi biết rõ hoàn cảnh, là sẽ không có sự nguy hiểm gì xảy ra cho chồng bà ta. Trên đường về nơi tập hợp, muốn tránh việc tái diễn trường hợp Soạn nên tôi giữ Thi luôn luôn bên cạnh dưới sự canh chừng của tiểu đội bảo vệ an ninh. Phần khác, tôi nghĩ rằng sự có mặt của Thi bên cạnh tôi sẽ làm cho các sĩ quan chưa được kết nạp không đặt câu hỏi về trường hợp những sĩ quan đã rời khỏi đơn vị Dù từ lâu như Chinh, Chuẩn, Thừa và tôi v.v..

Giải quyết xong vấn đề Thi là giải quyết được điều kiện tiên quyết mở đầu việc tiếp diễn của kế hoạch. Trên đường về khu tập trung, Đô và Chuẩn lấy công điện làm sẵn vào Tiểu đoàn 1 Dù cho lệnh tập hợp và nắm quyền chỉ huy. Thiếu tá Chinh về thẳng địa điểm Bà Queo chỉ huy hậu tuyến và cho lệnh tập hợp các đơn vị đồn trú tại đây như bộ tham mưu Liên Đoàn, đại đội Công Binh, đại đội Súng Cối, đại đội Truyền Tin, đại đội Công Vụ và Tiểu đoàn 8 Dù. Lệnh tập hợp những đơn vị này mới bắt đầu thực hiện. Trung úy Lưu Danh Rạng sĩ quan truyền tin Liên Đoàn Dù bắt đầu cho cất

đứt đường giây điện thoại liên lạc giữa các cơ quan bên ngoài vào bộ tư lệnh Liên Đoàn và Tiểu đoàn 1 Dù, trừ đường giây giữa căn cứ với Tiểu đoàn 3 Dù và nhà riêng của Lợi.

Trở về tới căn trại Tiểu đoàn 3 hồi 11 giờ 30 đêm, tôi ngạc nhiên không thấy sự hiện diện của thiếu tá Hinh, chỉ huy phó Binh Chủng Thiết Giáp. Vừa lúc đó, đại úy Trần Đình Vỵ có nhiệm vụ đi đón Hinh cùng với thiếu tá Liễu chạy lại báo cáo khế:

" *Thưa trung tá, Hinh không chịu theo*".

Nghe Vỵ báo cáo, tôi đứng lặng trong một lúc như vừa bị luồng điện mạnh chạy qua người. Trong một giây đồng hồ, sự sợ hãi cơ mưu bại lộ trước giờ xuất quân, bị thiết giáp đến bao vây và bao nhiêu hình ảnh khác dồn dập đến trong đầu óc tôi. Phản ứng đầu tiên của tôi là cho lệnh Vỵ không được tiết lộ tin này cho ai biết, sợ mọi người nao núng tinh thần. Sau đó cho lệnh Lộc và Đô chuẩn bị chiến đấu tại chỗ nếu bị tấn công trước giờ lên đường. Quay về phía Vỵ, tôi hỏi:

- Sao anh không bắt ngay Hinh?

- Vỵ trả lời là thiếu tá Liễu đảm bảo là Hinh sẽ không báo cho ai hoặc ông Diệm vì Hinh là bạn thân của Liễu.

- Tại sao đến phút cuối hấn mới từ chối tham gia đảo chánh?

- Thưa trung tá, Hinh đâu có được tổ chức trước. Tôi và Liễu đến nhà hấn thì lúc đó Liễu mới nói với Hinh là " *Đêm nay chúng tôi đảo chánh, tôi mong anh sẽ theo chúng tôi*". Hinh trả lời đồng ý " *nhưng tôi sợ quá và có gia đình nên không thể theo các anh được*". Hinh xin cứ để cho hấn ở nhà và coi như chưa nói gì với hấn cả. Tôi định bắt Hinh ngay nhưng Liễu yêu cầu đừng làm vậy.

- Thế Liễu đâu?

- Khi trở về, hấn bảo về đưa gia đình đi gửi một nơi rồi sẽ lại chỗ thiếu tá Lợi.

Tôi cho lệnh Vỵ quay lại bắt Hinh. Nửa giờ sau Vỵ trở về một mình, cho biết là Hinh và gia đình rời khỏi nhà rồi. Tại nhà Lợi, thiếu tá Liễu cũng không nói cho ông Lợi biết sự kiện Hinh không chịu tham gia nên ông Lợi chỉ được tin sáng ngày hôm sau là không có đơn vị thiết giáp trợ chiến trong cuộc nổi dậy.

Công việc đi đến giai đoạn không thể ngừng lại được nữa dù không có thiết giáp. Tôi và Hồng quyết định để việc chuẩn bị các đơn vị tiếp tục. Và nhiệm vụ của đại úy Vỵ được thay đổi là với hai đại đội Dù, chiếm giữ và cướp lấy phương tiện thiết giáp ở Gò Vấp thay vì đặt hai đại đội Dù dưới quyền của Hinh như đã định trước.

Từ lúc biết Hinh từ chối tham gia đảo chánh cho tới khi các tiểu đoàn lên xe di chuyển tới mục tiêu, chúng tôi sống những giờ phút dài nhất trong đời. Thời gian như ngừng lại. Mỗi lần nghe tiếng âm ầm rung động của loại xe chở gỗ chạy gần đó vọng lại thì chúng tôi, Hồng, Vỵ và tôi lại hồi hộp chờ đợi tiếng súng tấn công của đơn vị thiết giáp. Nỗi lo ngại của chúng tôi trong giờ phút này không phải là lo cho sinh mệnh cá nhân vì khi chọn lấy trách nhiệm, mọi người đều ý thức rõ rệt số phận khi công việc thất bại. Lo vì sợ định mệnh muốn để dân tộc còn phải chịu thêm nhiều đau khổ nữa nên công việc bị đập vỡ trước khi khởi sự.

Giờ di chuyển của các đơn vị định là 0,30 ngày 11 tháng 11 và giờ tấn công các mục tiêu một nửa tiếng sau, tức là 1 giờ sáng. Các đơn vị phải lên xe xong đúng nửa đêm như đã ấn định.

Tại căn cứ Dù ở Bà Quẹo, trái với chỉ thị hoặc quá cẩn thận vì sợ lộ bí mật, thiếu tá Lộc đã không cho cắm trại những đơn vị đồn trú tại đây. Vì vậy, thiếu tá Chinh khi về

chỉ huy căn cứ đã mất rất lâu thời giờ tập hợp Tiểu đoàn 8, các đại đội biệt lập và tài xế quân xa. Sau đó lại mất thêm thời gian nữa vào việc dỡ những vật liệu công binh mà đơn vị vừa lãnh về buổi chiều ngày hôm trước nhưng hãy còn để trên xe chưa mang xuống.

Các đơn vị chờ đợi xe để di chuyển. Thời gian chờ đợi càng kéo dài thì tinh thần mọi người càng căng thẳng tới mức khó chịu đựng. Lộc quá mệt nhọc đã xin phép nằm nghỉ cho tới khi đơn vị lên xe và di chuyển đến mục tiêu. Đại úy Nguyễn Kiên Hùng cho đơn vị giải tán về phòng ngủ vì chờ đợi lâu chưa thấy thiếu tá Lợi gọi điện thoại cho lệnh khởi sự. Giờ khởi sự đã qua mà xe vận tải vẫn chưa có. Đến 2,30 sáng, Tiểu đoàn 1 và 3 Dù mới có đủ số xe chuyên chở. Tiểu đoàn 8 Dù vẫn chưa tập hợp đủ quân số các đại đội. Khi đại úy Vỵ có đủ quân số đại đội và bắt đầu tiến quân vào chiếm khu căn trại thiết giáp ở Gò Vấp thì đã muộn hơn những đơn vị đi trước hơn nửa tiếng đồng hồ.

Lộc mất bình tĩnh vì chờ đợi xe quá lâu nên khi đơn vị vừa lên xe xong đã cho lệnh di chuyển trước Tiểu đoàn 1 Dù. Khi cuộc tấn công bùng nổ thì Tiểu đoàn 1 Dù vì vậy đã tới mục tiêu của đơn vị chậm tới 15 phút sau Tiểu đoàn 3 Dù. Thời gian ngắn này cho Lữ Đoàn Phòng Vệ đủ thời gian chuẩn bị tác chiến. Đối với Tiểu đoàn 1 Dù thì yếu tố bất ngờ không còn nữa. Lý do này làm chậm trễ việc chiếm đóng mục tiêu, đưa tới sự chậm trễ khác trong việc chiếm đóng đài phát thanh và bắt hụt thiếu tướng Khánh.

Đại úy Nguyễn Kiên Hùng, chỉ huy trưởng Tiểu đoàn 3/TQLC khi có lệnh khởi sự mới tập hợp lại đơn vị. Hùng trong tình trạng tinh thần liệt bại nên khi được lệnh, đã nhảy lên xe di chuyển cùng với đại đội biệt phái cho thiếu tá Lợi, bỏ lại toàn thể tiểu đoàn cho đại úy Bằng một sĩ quan Cần Lao mà theo chỉ thị thì phải bắt giữ trước giờ khởi sự.

Tuy có những trở ngại và khó khăn lúc ban đầu, cuộc tấn công toàn thể các mục tiêu chính trong đô thành đều thực hiện được vào khoảng giữa 3 giờ - 3,30 sáng ngày 11 tháng 11 năm 1960, đánh dấu một quá trình xuống dốc đưa tới sự sụp đổ của chế độ. Nghe tiếng súng những đơn vị tấn công rền vang trong đô thành, lúc đó tôi mới tin rằng cuộc đảo chánh là một thực tại. Một đoạn đường khó khăn đã vượt qua được nhờ ở bí mật của tổ chức và sự kín đáo của mọi người. Đi hết đoạn đường còn lại tùy thuộc vào khả năng chuyên môn và ý chí của mọi cấp thừa hành và sự sáng suốt của cấp lãnh đạo.

Việc chiếm đóng Bộ Tổng Tham Mưu, Nha Tổng Giám Đốc Cảnh Sát Công An và Nha Cảnh Sát Đô Thành không gặp sức kháng cự. Đơn vị phòng thủ Bộ Tư Lệnh Quân Khu Thủ Đô và trung đội bảo vệ tư thất trung tướng Thái Quang Hoàng chống cự mãnh liệt. Nhưng một tiếng đồng hồ sau, hai địa điểm này đều thất thủ. Trước sức kháng cự của trung đội bảo vệ tư thất tướng Hoàng, thiếu tá Lợi tăng cường trung đội đặc biệt bằng một trung đội Thủy Quân Lục Chiến. Tướng Thái Quang Hoàng bị bắt đưa vào Bộ Tổng Tham Mưu ngày 11 tháng 11 hồi 4,30 sáng. Một số quân nhân thuộc lực lượng Dù bị tử thương ở hai địa điểm trên. Sáng ngày 11, tại Nha Tổng Giám Đốc Cảnh Sát Công An đại úy Thừa bắt được đại tá Đỗ Mậu đi thăm dò tình hình. Thừa liên lạc với thiếu tá Lợi yêu cầu cho bắn ông Đỗ Mậu tại chỗ để làm gương, nhưng Lợi không đồng ý, muốn để sau khi thành công sẽ đem ra xử công khai tại Tòa Án Cách Mạng.

Ngay sau khi chiếm xong Bộ Tổng Tham Mưu, không được thiếu tá Liễu báo cáo về trường hợp thiếu tá Hình, nên thiếu tá Lợi đã dùng hệ thống liên lạc Bộ Tổng Tham Mưu gọi Trung đoàn Thiết giáp thuộc Quân Khu 5 đồn trú ở Mỹ Tho về Sài Gòn. Vì theo kế hoạch thì thiếu tá Hình sẽ đón đơn vị này ở Phú Lâm đem về tăng cường cho lực

lượng đảo chánh. Trung đoàn này về tới Sài Gòn vào buổi sáng ngày 11 tháng 11 khoảng 9,30 giờ. Khi biết Hinh không chịu tham gia đảo chánh, Lợi liên lạc vô tuyến với thiếu tá Lâm Quang Thọ, chỉ huy trưởng cho lệnh đưa sự mang đơn vị về trình diện tại Bộ Tổng Tham Mưu, nhưng việc không thành. Thọ mang thẳng đơn vị lên tăng cường cho dinh Độc Lập chống lực lượng nổi dậy hồi 10 giờ sáng. Tại Tổng Tham Mưu, trung úy Trần Đình Vương có nhiệm vụ phá tổng đài điện thoại ngay sau khi chiếm xong địa điểm này, đã thi hành phạm sự chậm tới 4, 5 tiếng đồng hồ.

Thiếu tá Phan Trọng Chinh tại căn cứ Dù sau khi tập hợp xong các đơn vị, giải quyết hoàn tất việc chuyển vận các đơn vị tấn công đầu tiên, liền cho lệnh chiếm căn cứ không quân Tân Sơn Nhất, bắt giữ trung tá Nguyễn Xuân Vinh, người được ông Đỗ Mậu nâng đỡ, tư lệnh Không Quân, trung tá Hiền, tham mưu trưởng, thiếu tá Nguyễn Cao Kỳ, chỉ huy phi đoàn vận tải và một số sĩ quan không quân ở trong căn cứ. Những sĩ quan này được đưa về giam giữ tại căn cứ Dù. Trung tá Vinh sau đó trốn khỏi căn cứ Dù do sự bất cẩn hay cố ý của đại úy Hồ Tiêu có trách nhiệm giữ các sĩ quan không quân bị bắt. Đồng thời thiếu tá Chinh gửi công điện cho Tiểu đoàn 6 Dù ở Vũng Tàu mang một đại đội chiếm đóng phi trường Vũng Tàu. Phần còn lại của tiểu đoàn có nhiệm vụ chiếm phi trường Biên Hoà và Bộ Tư Lệnh Sư đoàn 7 Bộ Binh đồn trú cạnh sân bay Biên Hoà, do trung tá Huỳnh Văn Cao chỉ huy. Tiểu đoàn 5 Dù ở Thủ Đức có lệnh mang một đại đội chiếm Bộ Tư Lệnh Quân Khu 1 tại Thủ Đức, một đại đội chiếm Liên Trường Võ Khoa Thủ Đức. Phần còn lại mang về đặt dưới quyền thiếu tá Chinh làm trừ bị ở căn cứ Bà Quẹo.

Bộ chỉ huy gồm trung tá Nguyễn Triệu Hồng, trung úy Lưu Danh Rạng và tôi với số liên lạc viên và cận vệ, trong giờ đầu của cuộc tấn công đặt tại góc đường Hai Bà Trưng và đường Thống Nhất. Sau khi cuộc tấn công trở nên mãnh liệt thì Bộ chỉ huy rời lại Nhà Thờ Đức Bà. Cùng lúc cuộc tấn công bắt đầu thì trung úy Rạng cùng một toán nhân viên truyền tin lại chiếm Nhà Bưu Điện Sài Gòn, tập hợp nhân viên bưu điện vào một nơi, cho lệnh cắt đứt tổng đài điện thoại. Tuy vậy, trong suốt ngày 11 và 12 tháng 11, một số đường giây vẫn dùng được vì nhân viên chuyên môn bưu điện đã chỉ cho Rạng cắt có một phần tổng đài.

Tại căn trại Trung đoàn 1 Thiết giáp ở Gò Vấp, đại úy Vỵ với hai đơn vị biệt phái vừa tới nơi liền bị chiến xa dưới quyền chỉ huy của Hinh và thiếu tá Thẩm Nghĩa Bôi, trung đoàn trưởng trung đoàn này, bao vây và dòn vào sân căn trại đơn vị. Vỵ một mình trở lại Tổng Tham Mưu để lại hai đại đội bị bao vây trong căn trại thiết giáp ở Gò Vấp.

Từ lúc chiếm được Bộ Tổng Tham Mưu tới sáng, thiếu tá Lợi không thiết lập được liên lạc vô tuyến với bộ chỉ huy tiểu đoàn pháo binh ở Di An của đại úy Nguyễn Tiến Lộc. Sáng ngày 11 tháng 11 vào khoảng 7 giờ, Lợi phải gửi một phi cơ thám sát và liên lạc lên thả lệnh di chuyển cho đơn vị này. Thời gian cho lệnh và tập hợp những pháo biệt phái cho trưởng Phú Lợi, không kể đến việc chỉ huy trưởng trưởng Phú Lợi phản đối không chịu để pháo rời khỏi trường, đưa tới hậu quả là đơn vị pháo về tới Sài Gòn quá muộn, vào khoảng 13 giờ 30-14 giờ. Pháo binh lúc đó trở thành vô dụng vì cuộc điều đình đang diễn tiến và các đơn vị trung thành với chế độ đã bao vây chặt chẽ lực lượng Dù tại khu vực tổng thống phủ.

Đại úy Bằng, chỉ huy phó Tiểu đoàn 3/TQLC mang 3 đại đội mà đại úy Hùng bỏ lại ra bao vây bộ chỉ huy đóng tại Nhà Thờ Đức Bà. Thấy không có kết quả, Bằng mang đơn vị theo lối cổng đường Nguyễn Du vào tăng cường lực lượng phòng thủ dinh Độc Lập hồi 5 giờ sáng ngày 11 tháng 11.

Từ lúc khởi đầu cuộc tấn công cho tới 5 giờ sáng, Bộ chỉ huy không sao bắt được liên lạc vô tuyến với đơn vị của Lộc, tấn công dinh Độc Lập và của Đô đánh chiếm Lữ Đoàn Liên Binh Phòng Vệ. Tới 5 giờ sáng, thiếu tá Trần Văn Đô mới báo cáo chiếm được một phần căn trại Lữ Đoàn Liên Binh Phòng Vệ và đơn vị này vẫn còn tiếp tục chống cự ở từng phòng một. Theo Đô thì phải tới sáng mới thanh toán xong cứ điểm này. Và khi xong sẽ gửi một đơn vị tới chiếm đài phát thanh. Ngoài ra Đô cho biết tướng Nguyễn Khánh đã rời khỏi tư thất độ 15 phút trước đó. Trong đợt tấn công đầu tiên, trung úy Sơn Ngọc Phường đã tử thương trước cổng căn trại Lữ Đoàn Liên Binh Phòng Vệ.

Tại phía dinh Độc Lập tiếng súng mỗi ngày một mãnh liệt. Thiếu tá Lộc vẫn chưa báo cáo biến chuyển của tình hình. Biết đơn vị này gặp khó khăn, tôi cho lệnh Đô phải gửi một hay hai đại đội lại tăng cường cho Tiểu đoàn 3 Dù ngay sau khi thanh toán xong mục tiêu và nếu có thể thì dùng những thiết giáp chiếm được của Lữ Đoàn Liên Binh mang đến trợ chiến cho Lộc. Giải pháp này không thực hiện được vì Đô không tìm được những quân nhân lái chiến xa trong số những người bị bắt.

Bất đầu lo ngại trước biến chuyển của tình thế quân sự, nhất là không thấy Lộc báo cáo, tôi quyết định lại tận dinh Độc Lập để trực tiếp quan sát tình hình chiến cuộc. Trung tá Nguyễn Triệu Hồng thấy sự có mặt của ông ta ở bộ chỉ huy quân sự không còn cần thiết nên quyết định rời nơi đây để về đón luật sư Thụy chuẩn bị giai đoạn chính trị và liên lạc. Hồng đề nghị tôi đưa tới dinh Độc Lập trên đường về nhà Thụy với ý định quan sát lại tình hình trước khi về Bộ Tổng Tham Mưu sau khi đã đón Thụy tại tư gia của ông ta. Tiến về phía trung đội Dù do trung úy Nguyễn Bá Mạnh Hùng vừa chiếm được vọng canh cửa tiền dinh Độc Lập, nhưng bị cắt đứt liên lạc với đại đội và bị chặn đứng tại chỗ sau khi đã vào tới cột cờ trong sân dinh. Chiếc xe Jeep của tôi vừa tới trước cổng dinh, thì hai người cận vệ và trung tá Nguyễn Triệu Hồng bị trúng đạn từ ổ phòng thủ trên mô đất cao góc đường Hồng Thập Tự - Công Lý bắn ra và hy sinh tại chỗ. Hồng là sĩ quan thứ nhì bỏ mình vì nghĩa vụ sau trung úy Sơn Ngọc Phường. Tôi đưa ngay Hồng về bệnh viện Đô Thành trước chợ Bến Thành. Sau khi khám nghiệm, bác sĩ trực cho biết không còn hy vọng cứu chữa. Tại đây, tôi gọi điện thoại về căn cứ Dù ở Bà Queo yêu cầu bác sĩ của Liên Đoàn lên mang Hồng về quản tại đây.

Không thấy các đơn vị của Tiểu đoàn 3 Dù cũng như bộ chỉ huy tiểu đoàn ngoại trừ trung đội đang chiếm đóng hai vọng canh trước cửa dinh, tôi hy vọng tìm thấy đơn vị này phía cổng sau dinh ở đường Nguyễn Du vì địa điểm này là một trong hai mục tiêu tấn công của Tiểu đoàn 3 Dù. Sau khi mang thi thể Hồng về nhà thương Đô Thành, tôi vòng trở lại phía Nhà Thờ Đức Bà và theo phía chợ Bến Thành vào địa điểm trên cùng với tiểu đội cận vệ, tôi linh cảm ngay sự thất bại của Tiểu đoàn 3 Dù, vì tại đây cũng không thấy sự hiện diện của đơn vị dù. Đơn vị phòng thủ dinh Độc Lập bắn ra dữ dội khi thấy tiểu đội cận vệ và tôi tiến gần về phía cổng sau dinh Độc Lập. Trong một tích tắc, tôi nghĩ có lẽ tôi cũng sẽ bỏ mình nơi đây.

Trở lại bộ chỉ huy vẫn ở tại khu Nhà Thờ Đức Bà, lúc đó tôi mới được Lộc báo cáo cho biết đơn vị chưa vào được dinh Độc Lập vì đơn vị phòng thủ có chuẩn bị trước đồng thời xin được tiếp viện. Lộc cũng báo cáo thêm là có một đơn vị thiết giáp vừa tới bao vây phía sau lưng Tiểu đoàn 3 Dù. Lộc và bộ chỉ huy tiểu đoàn hiện ở tại đường Hồng Thập Tự cạnh sân Tao Đàn.

Thiếu tá Lợi cũng gửi báo cáo chiếm xong Bộ Tổng Tham Mưu và tướng Thái Quang Hoàng đã bị bắt. Đại úy Nguyễn Văn Thừa ở Nha Tổng Giám Đốc Cảnh Sát

Công An báo tin bắt được đại tá Đỗ Mậu. Tướng Nguyễn Văn Là và bác sĩ Trần kim Tuyến chạy thoát. Những mục tiêu khác trong đô thành như cầu Bình Lợi, bộ Tư Lệnh Hải Quân và bộ Chỉ huy Trung đoàn Địa phương bỏ trống vì đại úy Hùng khi được lệnh di chuyển đã đi cùng đại đội biệt phái cho thiếu tá Lợi, bỏ lại 3 đại đội của tiểu đoàn và không bắt giữ đại úy Bằng nên Bằng mang những đại đội này vào tăng cường cho lực lượng phòng thủ dinh Độc Lập. Ngoài Sài Gòn-Chợ Lớn, một đơn vị Tiểu đoàn 6 Dù chiếm đóng phi trường Vũng Tàu. Phần lớn tiểu đoàn di chuyển về chiếm đóng phi trường Biên Hoà và bộ tư lệnh Sư Đoàn 7 theo chỉ thị của thiếu tá Phan Trọng Chinh. Tiểu đoàn 5 Dù với một đại đội chiếm bộ tư lệnh Quân Khu 1 không gặp sức kháng cự, nhưng bị chặn đứng trước Liên Trường Võ Khoa Thủ Đức. Thiếu tướng Lê Văn Nghiêm, chỉ huy trưởng trường mang chiến xa ra ngăn chặn. Tướng Lê Văn Nghiêm liên lạc vô tuyến với phủ tổng thống đề nghị với ông Diệm mang thiết giáp về cứu viện.

Bộ chỉ huy di chuyển về đường Hồng Thập Tự, cạnh bộ chỉ huy Tiểu đoàn 3 Dù để xem tình trạng đơn vị này, sau nhiều lần tránh những đơn vị thiết giáp chặn các ngã đường dẫn tới dinh Độc Lập và đường Trần Quý Cáp. Tiểu đoàn 3 Dù hồi 6 giờ sáng chỉ còn lại một nhóm binh sĩ nằm dài theo hàng rào dinh Độc Lập phía góc đường Hồng Thập Tự-Tao Đàn. Đơn vị tản mát. Lộ một mỗi. Qua báo cáo của Lộ, tôi nhận thấy đương sự điều khiển cuộc tấn công trái với chỉ thị và kế hoạch tấn công đã được định trước. Đáng lẽ hướng hành động công hãm theo hai trục chính là cồng trước và cồng sau dinh, với mỗi cánh quân hai đại đội chờ trên xe chọc thẳng vào mục tiêu và đổ bộ tấn công ngay từ khuôn viên vào dinh, thì thiếu tá Lộ đã đổ bộ đơn vị ở sân Tao Đàn. Sau đó chia quân ra mấy mặt tràn qua hàng rào để vào sân dinh. Trước một chướng ngại vật quan trọng khó vượt qua nếu không có phương tiện thích hợp, cộng thêm đơn vị phòng thủ có thiết giáp và bộ binh sẵn sàng phản công, Tiểu đoàn 3 Dù đã thất bại ngay trong đợt tấn công đầu tiên. Không những không chiếm được mục tiêu mà còn tổn thất nặng nề. Đơn vị phân tán, không có liên lạc, bị cắt đứt ra thành nhiều nhóm nhỏ nên sau đợt tấn công lần đầu thất bại, Lộ không còn đủ khả năng tập hợp lại đơn vị để tiếp tục tấn công.

Tình hình hồi 6 giờ sáng ngày 11 có thể tóm tắt như sau: Trung tá Nguyễn Triệu Hồng và trung úy Sơn Ngọc Phường tử thương, mục tiêu chính mà việc chiếm đóng có tính chất quyết định vận mệnh của cuộc nổi dậy chưa chiếm được. Tiểu đoàn 3 Dù thiệt hại nặng và ở vào thế bất lợi. Trước mặt có đơn vị phòng thủ dinh Độc Lập, phía sau có đơn vị thiết giáp bao vây. Bộ Tư Lệnh Hải Quân, Bộ Chỉ huy Trung đoàn Địa phương, cầu Bình Lợi bỏ trống cũng như phi trường Biên Hoà và Bộ Tư Lệnh Sư đoàn 7 Bộ Binh. Gần hai đại đội bị bao vây trong căn trại Trung đoàn 1 Thiết giáp ở Gò Vấp. Tại các mục tiêu đã chiếm được như Bộ Tổng Tham Mưu, căn cứ Tân Sơn Nhất, Nha Tổng Giám Đốc Cảnh Sát Công An, Nha Cảnh Sát Đô Thành, Bộ Tư Lệnh Quân Khu Thủ Đức, Lữ Đoàn Liên Binh, đơn vị nổi dậy đang tổ chức phòng thủ hoặc tiếp tục thanh toán nốt những ổ kháng cự cuối cùng. Về phía đối phương dinh, Độc Lập được tăng cường bởi những đại đội còn lại của Tiểu đoàn 3/TQLC do đại úy Bằng chỉ huy, một đơn vị thiết giáp thuộc Trung đoàn 1 Thiết giáp.

Trước biến chuyển bất lợi của tình hình, một đại đội Tiểu đoàn 5 Dù được lệnh lên chiếm giữ cầu Bình Lợi ngăn chặn tiếp viện từ phía Bắc về Sài Gòn, thế chỗ cho đại đội của Tiểu đoàn TQLC. Một đại đội thứ hai của Tiểu đoàn 5 Dù và một đại đội Tiểu đoàn 1 Dù vừa hoàn thành nhiệm vụ tại căn trại Lữ Đoàn Liên Binh được mang về tăng

cường cho Tiểu đoàn 3 Dù. Thiếu tá Lộc nhận chỉ thị thu thập đơn vị, tiếp tục tấn công khi có hai đại đội đến tăng cường.

Sau khi đã cho Lộc những chỉ thị cần thiết, tôi về Bộ Tổng Tham Mưu lần thứ nhất để nhận định tình hình tổng quát và tìm biện pháp thoát khỏi thế bí, lấy lại phương tiện thiết giáp hay ít ra vô hiệu hoá được ảnh hưởng của đơn vị này.

Nhằm tác dụng tâm lý đối với ông Diệm đồng thời cả với đại tá Thi nên trước khi rời khỏi khu vực đường Hồng Thập Tự, tôi quyết định trả Thi tự do và trao cho đương sự hai nhiệm vụ. Thứ nhất kêu gọi đơn vị phòng thủ dinh Độc Lập ngừng chiến và ra hàng. Thứ hai, đi liên kết trung tá Lê Quang Tung, chỉ huy trưởng Liên Đội Quan Sát. Sĩ quan này có văn phòng gần đó, vừa tung lực lượng ra hoạt động ở phía sau đơn vị Dù.

Dùng Thi gọi đơn vị phòng thủ dinh ngừng kháng cự, tôi hy vọng lung lạc được tinh thần ông Diệm bằng cách để ông ta thấy bị cô lập vì ngay nhân vật tin cẩn có trách nhiệm bảo vệ chế độ cũng đã đứng trong hàng ngũ nổi dậy. Đối với Thi, để đương sự trong lúc tinh thần còn dao động và không am tường thực trạng quân sự, trở thành thành viên cuộc nổi dậy có tác dụng phòng ngừa, chặn đứng hậu họa Thi có thể quay lại với chế độ, lôi kéo theo đơn vị Dù hay ít ra những sĩ quan "trung lập" trong tình trạng đặc biệt bấp bênh lúc đó. Với số sĩ quan trên, sự có mặt của Thi, cấp chỉ huy chính thức giúp họ yên lòng, không thay đổi hàng ngũ vì có thể viện lý do quân kỷ khi cần đến.

Dừng lại nhà luật sư Thụy khoảng 7 giờ sáng trên đường về Bộ Tổng Tham Mưu, tôi yêu cầu luật sư Thụy chuẩn bị phân phát và phát thanh hai bản Tuyên Ngôn và Hiệu Triệu Quân Đội của Hội Đồng Cách Mạng, đồng thời xúc tiến hoạt động chính trị. Tại đây, lần đầu tiên tôi được gặp những nhân vật lãnh đạo của Khối Liên Minh Dân Chủ như ông Nguyễn Bảo Toàn, Xuân Tùng, Lê Vinh và một số đồng bạn hữu khác của ông Thụy. Nhà luật sư Thụy lúc này có không khí tưng bừng của một ngày vui hay một buổi tiếp tân, ngược lại với không khí đầy lo lắng của những sĩ quan mà tôi vừa rời khỏi ở trước khu dinh Độc Lập. Hai hoàn cảnh tâm trạng có khác nhau nhưng dễ hiểu. Giới quân sự đang lo lắng về biến chuyển bất lợi. Giới chính trị vì không rõ tình hình nên vui mừng vì chính biến đã trở thành sự thực.

Nhận thấy không có lợi gì làm mất lạc quan của số chính khách này nên tôi không đã động đến thực trạng cũng như cái chết của trung tá Hồng. Phần khác cũng nghi ngại nếu nói ra sự thật thì có thể họ không còn tinh thần tiếp tục nhiệm vụ chính trị nữa. Tôi chỉ sơ lược tình hình và yêu cầu Thụy làm những việc phải làm theo như kế hoạch ấn định. Trở lại nhà ông Thụy hồi 10 giờ sáng để thúc giục việc phổ biến chương trình chính trị, tôi để lại đại úy Phó Quốc Chụ giúp Thụy và làm liên lạc viên giữa bộ chỉ huy và luật sư Thụy.

Giữa khoảng thời gian này, luật sư Thụy cho nhân viên cầm hai bản Hiệu Triệu Quân Đội và Tuyên Ngôn của Hội Đồng Cách Mạng mang lại cho tôi ở khu vực tổng thống Phủ. Không gặp tôi ở đường Hồng Thập Tự vì tôi vừa rời nơi đây để về Bộ Tổng Tham Mưu. Không hiểu trong trường hợp nào hai bản này đã rơi vào tay đại tá Thi mà tôi vừa trả tự do. Nguyên văn bản Hiệu Triệu Quân Đội của Hội Đồng Cách Mạng gửi Quân Đội Cộng Hoà như sau:

" Tướng lãnh,
Sĩ quan,
Hạ sĩ quan và binh sĩ,

Chánh phủ Ngô Đình Diệm sau 6 năm cầm quyền đã tỏ ra hoàn toàn bất lực trong công cuộc cứu quốc và kiến quốc, giữa lúc cộng sản ngày càng tăng áp lực.

Ngô Đình Diệm đã áp dụng chính sách độc tài, phong kiến, gia đình trị mù quáng, đặt tham vọng ích kỷ của gia đình lên trên quyền lợi tối cao đất nước.

Quân đội, lực lượng chính yếu của quốc gia bị nghi kỵ, chia rẽ. Mọi tầng lớp nhân dân bị bóc lột, áp bức, miệt thị. Tự do không được đảm bảo, dân tộc bị dồn vào họa diệt vong.

Trước tình thế đen tối của đất nước, quân đội đã đứng lên lật đổ chính quyền Ngô Đình Diệm và tạm thời điều khiển chính phủ với sự tham gia của những nhân sĩ quốc gia để kịp thời thi hành những biện pháp cần thiết chống độc tài, cứu quốc.

Cuộc cách mạng quân đội đã thành công.

Quân đội đoàn kết tiến lên diệt độc tài bảo vệ tự do, đem an ninh cho đất nước.

Quân đội không đảng phái, chỉ nghe theo tiếng gọi thiêng liêng của tổ quốc, sẽ tôn trọng quyền lợi của đồng bào.

Hội Đồng Cách Mạng và Chính Phủ Lâm thời hoàn toàn tin tưởng ở lòng ái quốc và ý chí diệt cộng của quân đội.

Vậy toàn thể quân nhân các cấp, các đơn vị phải bình tĩnh tuân theo kỷ luật, cố gắng tiếp tục nhiệm vụ bảo vệ an ninh cho đồng bào trong giờ phút quyết liệt này.

Nhiệm vụ chúng ta là nhiệm vụ lịch sử. Hành động chúng ta là hành động cứu quốc.

Quân đội sẽ hoàn thành nhiệm vụ cứu quốc.

Hội Đồng Cách Mạng.

Ngày 11 tháng 11 năm 1960"

Nắm được hai văn kiện kể trên, đại tá Nguyễn Chánh Thi thấy đây là cơ hội đặc biệt để biến vai trò "có mặt bất đắc dĩ" của mình thành vai trò lãnh đạo. Đồng thời hợp thức hoá nó trước dư luận, nên đã lên ngay đài phát thanh nhân danh "Đại tá Nguyễn Chánh Thi, tổng tư lệnh Quân Đội Cách Mạng" đọc bản hiệu triệu. Quyết định của những người lãnh đạo cuộc đảo chánh dùng danh hiệu Hội Đồng Cách Mạng trong mọi văn kiện nhằm mục đích tránh mặc cảm của một số tướng lãnh hay những nhân vật chính trị, mà thông thường chỉ tôn trọng và tin tưởng vào những người có địa vị cao. Mặt khác, dùng danh hiệu Hội Đồng Cách Mạng mà không để tên các cá nhân giúp cho chúng tôi dễ thay đổi thành phần về sau này khi có thêm tướng lãnh tham gia. Không hiểu vì lý do nào đại tá Thi đã không đọc nốt bản tuyên ngôn chương trình của Hội Đồng Cách Mạng.

Luật sư Thụy có trách nhiệm phổ biến những văn kiện này. Có thể vì sự vắng mặt của trung tá Hồng đã hy sinh và trong lúc bộ chỉ huy bận tìm phương kế giải quyết vấn đề quân sự, luật sư Thụy hy vọng có thể phổ biến sớm hơn hai văn kiện chính yếu của Hội Đồng Cách Mạng nên trao lại cho tôi hay Hồng. Theo lẽ một văn kiện quan trọng như vậy không thể giao cho một nhân viên liên lạc mà luật sư Thụy phải đích thân đến khu vực dinh Độc Lập để tham gia chứ không thể thụ động ngồi chờ liên lạc.

Hồi 7 giờ sáng ngày 11, thiếu tá Lợi cho nhân viên đến mời thiếu tướng Phạm Xuân Chiểu vào Bộ Tổng Tham Mưu. Chiểu từ chối và cho biết chỉ vào Bộ Tổng Tham Mưu nếu đại tướng Lê Văn Tỵ có mặt ở trong đó. Tại đây, thiếu tá Liễu, đại úy Hùng, Vy mỗi người ngồi một nơi, vẻ mặt trầm ngâm suy tư. Tôi có cảm tưởng Hùng chưa ra khỏi trạng thái tinh thần thác loạn, ngờ ngẩn không có phản ứng khi tôi cho biết toàn thể phần còn lại của tiểu đoàn TQLC đã vào tăng viện cho dinh Độc Lập.

Tại căn cứ Dù, thiếu tá Chinh gửi một trung đội đi chiếm lại cầu Bình Lợi do trung đội thiết giáp chiếm đóng ngăn cản việc di chuyển của Tiểu đoàn 5 Dù về Sài Gòn. Tại đây, thiếu tá Nguyễn Quốc Tuấn thuộc Liên Đoàn Dù với tính quyền biến và tháo vát đã thành công lấy được tiểu đội thiết giáp và chiếm lấy cầu Bình Lợi. Biết thái độ không sốt sắng lắm của đại úy Ân, Chinh lo ngại cho tình hình khu vực Phú Lâm nên sau khi gửi một trung đội súng cối tăng cường địa điểm này đã xuống tận nơi kiểm soát. Trên đường từ Phú Lâm về căn cứ, Chinh gặp sức kháng cự của đơn vị bảo an đồn trú tại Bộ Tư Lệnh Bảo An do trung tá Lâm Văn Phát chỉ huy. Phản ứng của đơn vị bảo an hồi 9 giờ sáng báo hiệu là chế độ và những đơn vị trung thành bắt đầu tổ chức phản công.

Để thiếu tá Lợi lo tổ chức phòng thủ đô thành cùng với Chinh, tôi trở lại khu vực chính và đến tư thất đại tướng Ty với ý định dùng sự hiện diện của Tổng Tham Mưu Trường chiếm lại phương tiện thiết giáp, tăng cường và nâng cao tinh thần quân nhân Tiểu đoàn 3 Dù.

Tới tư thất đại tướng Ty vào khoảng gần 10 giờ, tôi cho đại tướng Ty biết mục đích của cuộc chính biến và yêu cầu đại tướng theo tôi vào Bộ Tổng Tham Mưu. Đợi tôi dứt lời, ông Ty nói: "*Tôi già rồi. Các Anh muốn làm gì thì làm nếu thấy phải. Miễn đừng để quân đội tan rã.*" . Bỏ ngoài vấn đề chuyên môn hay khí phách, nếu đại tướng Ty không phải là người lãnh đạo quân đội xuất sắc thì ngược lại cũng không phải là người thiếu đức. Vì vậy, mặc dầu hoàn cảnh đặc biệt, tôi vẫn giữ một thái độ kính trọng và đứng đắn hàng ngày đối với tuổi tác và cá nhân đại tướng Ty. Lúc này đại tá Thi cũng theo vào tư thất đại tướng Ty và hăng hái đóng vai trò cách mạng của mình, với thái độ dọa nạt.

Ông Võ Văn Hải Bí thư của tổng thống Diệm, trong lúc tôi sắp tới nhà Đại tướng Ty đã gặp tôi để đề nghị xin làm trung gian giữa phe nổi dậy và ông Diệm, nhằm mục đích tìm giải pháp lợi ích cho đất nước trong giai đoạn này. Ông Võ Văn Hải trước đó đi tìm và gặp đại tá Thi, vì tưởng đương sự là nhân vật chủ chốt và cũng vì quen biết cũ, trong mục đích trên. Nhưng đại tá Thi lúc này mới được trả tự do tinh thần hãy còn dao động nên bảo ông Hải lại tìm tôi vì "*quyết định tùy thuộc trung tá Vương Văn Đông*". Do đó mới có cuộc gặp gỡ giữa ông Hải và tôi.

Thấy chiếc xe Jeep vừa ngừng và tôi sắp vào tư thất đại tướng Ty, ông Hải vội vã chạy tới tự giới thiệu và nói: "*Tôi gặp Thi và Thi bảo phải lại gặp trung tá. Tôi đồng ý về công việc của trung tá. Đình Độc Lập không thể để một bọn đĩ điếm ở được. Nhưng trong hoàn cảnh hiện tại, kéo dài cuộc chiến đấu chỉ có lợi cho cộng sản. Tôi xin làm trung gian giữa tổng thống Diệm và trung tá để tìm giải pháp ổn thỏa có thể tránh được sự lợi dụng của cộng sản và đồng thời đáp ứng được đòi hỏi của phe nổi dậy. Giải pháp này có thể là lâm thời giữ ông Diệm làm đại diện quốc gia không quyền hành pháp. Gạt bỏ gia đình ông Nhu và ông Cần ra khỏi chính trường Việt Nam. Cải tổ chính phủ*" . Ý kiến ông Võ Văn Hải có thể gồm sơ lược trong cuộc đối thoại giữa ông ta và tôi.

Nhận thấy đây là cơ hội không thể bỏ qua để cứu vãn tình thế trong khi đối phương còn lúng túng chưa rõ tương quan lực lượng đã chuyển hướng, tôi tỏ ý chấp thuận trên nguyên tắc những đề nghị của ông Hải, với điều kiện ông Diệm phải tuyên bố từ chức thì chúng tôi sẽ ngừng cuộc tấn công. Ngược lại Hội Đồng Cách Mạng sẽ bảo đảm an ninh cho gia đình ông Diệm, bình yên rời khỏi Việt Nam. Chấp nhận ông Võ Văn Hải làm trung gian trong giai đoạn đặc biệt quan trọng này, một phần vì có thành kiến tốt đối với ông ta, phần khác vì biết ông Hải có nhiều ảnh hưởng với tổng thống Diệm và rất chống đối gia đình ông Ngô Đình Nhu.

Để ông Võ Văn Hải lo việc chuyển những đòi hỏi của Hội Đồng Cách Mạng, tôi rời tư thất đại tướng Ty và đưa ông Ty lại khu vực đường Hồng Thập Tự, hy vọng sự hiện diện của ông ta trong hàng ngũ đảo chánh sẽ làm tăng tinh thần cán bộ Tiểu đoàn 3 Dù và lôi kéo theo được một số khác chung quanh đó. Một trung đội thiết giáp chặn đường không để xe chúng tôi vào đường Hồng Thập Tự. Nhưng khi thấy trên xe có sự hiện diện của đại tướng Ty, phản ứng tự nhiên của viên sĩ quan chỉ huy thiết giáp là để đoàn xe vượt qua vòng vây. Lợi dụng ngay cơ hội, tôi thay lời đại tướng Ty cho lệnh viên sĩ quan chỉ huy liên lạc vô tuyến gọi thiếu tá Thẩm Nghĩa Bôi khi đó ở phía trước dinh Độc Lập lại trình diện tổng tham mưu trưởng, với ý định thừa cơ bắt giữ Bôi nếu đương sự rơi vào bẫy. Mưu này không thành công vì Bôi từ chối không lại.

Thất bại trong việc dùng đại tướng Ty chiếm lại phương tiện thiết giáp ở đường Hồng Thập Tự, tôi cùng đại tướng Ty vào căn cứ trung đoàn thiết giáp trong Gò Vấp, sau khi tạt qua Bộ Tổng Tham Mưu, để áp dụng lại lần thứ hai mưu trên đối với phần còn lại của trung đoàn thiết giáp. Tại bộ chỉ huy trung đoàn thiết giáp, lần thứ nhất tôi gặp mặt thiếu tá Hinh. Chiến xa của đơn vị chiếm giữ mọi ngã đường chung quanh bộ chỉ huy trung đoàn và ngay cả trong sân bộ tham mưu trung đoàn. Đại đội 8 Dù và trung đội tiểu đoàn 3 Dù bị bao vây, ngồi ngổn ngang trong sân, không người chỉ huy.

Gặp Hinh, đại tướng Ty nói vài câu đại ý đừng để cộng sản lợi dụng tình thế chiếm giữ Sài Gòn. Vẫn áp dụng chiến thuật thay lời đại tướng Ty, tôi yêu cầu Hinh cho lệnh những đơn vị thiết giáp tại chỗ phối hợp với đơn vị Dù đi tuần tiểu trong đô thành để phòng sự lợi dụng của phong trào thiên cộng. Hinh viện cớ không phải chỉ huy trưởng đơn vị và phải hỏi ý kiến thiếu tá Bôi khi đó vẫn ở trên dinh Độc Lập. Sau khi có liên lạc với Bôi, thiếu tá Hinh cho biết Bôi từ chối để chiến xa phối hợp với đơn vị Dù. Ông Ty thấy Hinh báo cáo như vậy, quay lại phía tôi hỏi " Sao Anh bảo tụi thiết giáp cũng theo các Anh! " Câu hỏi vô tình của ông Ty đặt tôi trong tình trạng nguy hiểm vì câu nói của ông Ty vô tình để cán bộ đơn vị thiết giáp biết sự hiện diện của ông tổng tham mưu trưởng có tính chất ép buộc.

Thấy đại tướng Ty thốt ra một câu như vậy, thiếu tá Hinh rời khỏi văn phòng, đi ra phía ngoài thì thầm với một sĩ quan thuộc trung đoàn thiết giáp. Thái độ của Hinh chứng tỏ manh tâm đương sự đối với tôi. Thừa dịp sĩ quan đơn vị thiết giáp chưa có phản ứng, tôi cho lệnh đại đội Dù rút khỏi căn trại thiết giáp, đồng thời cùng đại tướng Ty lên xe về Bộ Tổng Tham Mưu. Một lần nữa mưu toan chiếm lại phương tiện thiết giáp lại thất bại. Đại đội Dù độc nhất thoát khỏi căn trại trung đoàn thiết giáp được đưa về dùng vào nhiệm vụ bảo vệ bộ chỉ huy hậu tuyến ở Tổng Tham Mưu tăng cường cho đại đội TQLC. Tình trạng thiếu hụt quân số là tình trạng chung của tất cả các đơn vị tham gia đảo chánh. Lý do là sau khi bắt giữ đại tá Thi, những sĩ quan về nắm quyền chỉ huy các tiểu đoàn Dù không đủ thời gian tập hợp binh sĩ mà phần lớn đều ngủ ở nhà riêng ngoài căn trại. Quân số hành quân của mấy tiểu đoàn Dù không quá 300 người mỗi đơn vị.

Thiếu tướng Phạm Xuân Chiêu vào Bộ Tổng Tham Mưu hồi 10 giờ sáng, sau khi biết đại tướng Ty đã có mặt tại đây. Tình hình quân sự lúc này càng trở nên bất lợi hơn. Một phần lực lượng biệt động quân, quân khu thủ đô, dưới quyền thiếu tá Lữ Đình Sơn, em vợ tướng Hoàng về giải vây dinh Độc Lập đã chiếm đóng vườn Tao Đàn, tăng áp lực hữu dục vào Tiểu đoàn 3 Dù. Tại Phú Lâm, tiền quân trung đoàn thiết giáp Lâm Quang Thơ đã phá vỡ đại đội tiểu đoàn 8 Dù và tiến về phía dinh Độc Lập. Lực lượng bộ binh dưới quyền tư lệnh Quân Khu 5, đại tá Trần Thiện Khiêm, đang di chuyển về

Sài Gòn gần tới Phú Lâm. Về phía Bắc, đơn vị Sư đoàn 7 dưới quyền chỉ huy của trung tá Huỳnh Văn Cao, tư lệnh sư đoàn và thiết giáp Liên Trường Võ Khoa Thủ Đức tới Thủ Đức và Bắc sông Sài Gòn, chiếm lại Bộ Tư Lệnh Quân Khu 1. Sư đoàn 5 đang hành quân tại chiến khu Đ cũng rời khu vực hành quân để về tiếp ứng dưới quyền chỉ huy của đại tá Nguyễn Văn Chuân. Những đơn vị hải quân rời bến Bạch Đằng chuẩn bị chuyên chở vượt sông cho Sư Đoàn 7 và đơn vị thủy quân lục chiến từ miền Tây về.

Tôi yêu cầu đại tướng Tỵ dùng hệ thống liên lạc của Bộ Tổng Tham Mưu, gọi đại tá Khiêm cho lệnh ngưng sự ngừng tiến quân, tránh không được bỏ trống tỉnh lỵ Mỹ Tho. Giải pháp này cũng không mang lại kết quả vì trong lúc đó ông Diệm đích thân ra lệnh cho Khiêm qua hệ thống riêng của phủ tổng thống, mang quân về cứu giá.

Trở lại khu vực phủ tổng thống để nhận định tình hình thì tại đây, Tiểu đoàn 3 Dù vẫn chưa tập hợp lại được đơn vị. Một số binh sĩ lạc lõng sau đợt tấn công trong buổi đêm bị nhân viên của Liên đội quan sát của trung tá Lê Quang Tung bắt giữ, tước khí giới. Những đơn vị gửi đến tăng cường cho thiếu tá Lộc thì phải dùng vào nhiệm vụ bảo vệ hữu dực chống biệt động quân của Lữ Đình Sơn đã chiếm đóng vườn Tao Đàn và tá dực chống đơn vị thiết giáp phía đường Trần Quý Cáp. Khả năng chiến đấu như vậy vẫn ở trong tình trạng hồi 6 giờ sáng. Phần lớn cán bộ và quân nhân của hai lực lượng đối thủ, bị lôi kéo vào một hoàn cảnh đặc biệt do ý chí của một thiếu số, đều giữ thái độ chờ đợi. Trong điều kiện này, đặc thế của chánh quyền vẫn tượng trưng cho hợp pháp, cho chính thức.

Khi tương quan lực lượng thuận lợi ngã về phía chánh quyền, đường lối của người lãnh đạo chính biến chi phối bởi hai sự câu thúc và bận tâm: một mặt tránh sự thất bại hoàn toàn cho lực lượng nổi dậy. Mặt khác, không tạo điều kiện gây ra tình trạng bất ổn định lâu dài trong Sài Gòn-Chợ Lớn và sự tan rã của quân đội quốc gia mà hậu quả theo ý kiến của Hội Đồng Cách Mạng sẽ bất lợi cho toàn thể giới quốc gia dù cuộc chính biến thành công hay thất bại.

Đi tới sự dàn xếp với chế độ trong giai đoạn này là mục tiêu cấp thời có tính chất giai đoạn của Hội Đồng Cách Mạng. Không chủ trương một chiến lược lâu dài vì những lý do trên, vì những điều kiện khách quan liên hệ đến tâm lý quân đội, phương tiện vật chất không cho phép đường lối trường kỳ chiến đấu hay rút lui về miền quê thành lập khu vực đối lập, chúng tôi coi giải pháp điều đình là giải pháp duy nhất để thoát khỏi thế bí, đồng thời đạt tới cứu cánh là việc thay đổi đường lối chính trị ở miền Nam Việt Nam. Giải pháp điều đình nếu không hoàn hảo và sai lạc ý định ban đầu nhưng ít ra cũng giúp cho Hội Đồng Cách Mạng phương tiện chính trị thay thế vào sự thất bại quân sự, trong khi chờ đợi hoàn cảnh thuận lợi giải quyết toàn diện vấn đề chế độ.

Tại Bộ Tổng Tham Mưu, đại tướng Tỵ và thiếu tướng Chiêu lúc đầu giữ thái độ là người bị bó buộc, từ chối không ngồi trong văn phòng Tổng Tham Mưu Trưởng, có lẽ vì muốn giữ một thế rút lui cho tương lai. Khoảng 11 giờ sáng, ông Võ Văn Hải vào Bộ Tổng Tham Mưu liên lạc với tôi lần thứ nhì để nói tiếp việc trung gian điều đình. Lần tiếp xúc chính thức giữa phủ tổng thống và trung tá Vương Văn Đông chủ tịch Hội Đồng Cách Mạng kéo dài không quá 5 phút qua đường giây điện thoại riêng tổng tham mưu-phủ tổng thống. Thiếu tướng Khánh ở đầu giây bên kia bắt đầu cuộc điện đàm với giọng thân mật hàng ngày khi thấy ông Hải chuyển điện thoại lại cho tôi:

" Allo! anh Đông! Khánh đây". Ông Khánh tiếp theo " Cụ đồng ý với nguyên tắc điều đình để tránh tình trạng quân đội đụng độ nhau. Cụ yêu cầu anh vào dinh trực tiếp bàn về điều kiện cũng như đối tượng của cuộc điều đình. Anh biết tôi từ lâu, hơn nữa tôi

mang gia đình tôi hiện vẫn ở tại nhà riêng trong khu vực chiếm đóng của anh, đảm bảo rằng anh sẽ tự do rời khỏi dinh sau cuộc điều đình".

Trả lời đề nghị của thiếu tướng Khánh, tôi yêu cầu " Nếu ông tổng thống muốn điều đình thì tôi đề nghị ông Diệm đích thân ra gặp tôi trước dinh Độc Lập. Còn vấn đề gia đình, tôi nghĩ rằng nó không liên quan tới công việc chúng tôi đang làm". Sau khi chuyển đề nghị của tôi tới ông Diệm, thiếu tướng Khánh cho biết ông Diệm từ chối đề nghị này.

Cuộc điều đình vừa bắt đầu thì đã bế tắc vì sự bất đồng ý kiến giữa hai phe đối thủ về địa điểm gặp gỡ. Ông Võ Văn Hải sợ cuộc điều đình đổ vỡ đã thúc giục ông Khánh cố thuyết phục ông Diệm chấp nhận đề nghị của trung tá Vương Văn Đông, hay ít ra tìm giải pháp thỏa mãn cho cả hai phe đối thủ. Tình hình quân sự mỗi giờ trở nên bất lợi cho những đơn vị nổi dậy. Đơn vị trừ bị đã sử dụng hết mà không tăng thêm được tiềm lực chiến đấu cho Tiểu đoàn 3 Dù ở mục tiêu chính. Không rút được lực lượng tại các mục tiêu đang chiếm đóng phần vì sợ mất ảnh hưởng tâm lý, phần khác sợ toàn bộ hệ thống nổi dậy ở vào thế " nghẹt thở " nếu bỏ trống các mục tiêu đã chiếm được. Tại Bộ Tư Lệnh Quân Khu Thủ Đức, một đơn vị dưới quyền chỉ huy của trung tá Lê Văn Nhật bắt đầu phản công tái chiếm và ngăn chặn đường tiếp tế của đơn vị Dù từ Bà Quẹo theo đường Lê Văn Duyệt lên.

Lệnh phá cầu Bình Lợi sau khi đơn vị pháo của đại úy Nguyễn Tiến Lộc đã vượt qua, được thi hành vào khoảng 13 giờ ngày 11 tháng 11 nhằm chặn đường tiến quân của Sư đoàn 7 và Liên Trường Võ Khoa Thủ Đức. Giải pháp quân sự lúc này trở nên quá muộn để có khả năng đạt được kết quả, do tương quan lực lượng đã ngả về phía chánh quyền.

Ông Võ Văn Hải tìm gặp tôi lần thứ ba để nối tiếp cuộc điều đình đã gián đoạn trước đó. Thời gian này tôi đang ở nhà riêng của trung tướng Dương Văn Minh, tư lệnh Bộ Tư Lệnh Hành Quân. Tôi đề nghị mời ông tham gia vào Hội Đồng Cách Mạng. Tôi yêu cầu trung tướng Minh với danh nghĩa Tư Lệnh Hành Quân cho lệnh các đơn vị đang trên đường di chuyển về Sài Gòn trở lại vị trí cũ để tránh việc bỏ trống các địa phương. Tướng Dương Văn Minh nhận lời tham gia. Nhưng sau đó đã dời khỏi nhà, lại ẩn náu tại nhà phó tổng thống Nguyễn Ngọc Thơ, trong lúc tôi đi liên lạc với tướng Mc Garr, trưởng ban viện trợ quân sự Hoa Kỳ ở đường Trần Quý Cáp gần đó.

Lần liên lạc giữa tôi và phủ tổng thống nối tiếp lại hồi 12 giờ 30. Thấy ông Diệm vẫn dùng thiếu tướng Khánh làm trung gian giữa ông ta và Hội Đồng Cách Mạng, tôi yêu cầu ông Diệm trực tiếp đối thoại với đại diện của Hội Đồng Cách Mạng. Khoảng 15 phút sau, tổng thống Diệm đích thân gọi lại qua đường giây nhà trung tướng Minh để nói chuyện với tôi. Biết tôi ở đầu giây điện thoại bên này nhưng ông Diệm vẫn hỏi:

" Ông trung tá Đông hả?" Không chờ tôi trả lời ông Diệm nói tiếp theo: "*Các ông muốn cải tổ chính phủ thì công việc đó cũng phải làm trong một thể thức hợp pháp. Tôi đồng ý sẽ cải tổ chính phủ hiện nay, nhưng phải hỏi ý kiến ông chủ tịch quốc hội và cũng cần phải triệu tập quốc hội. Chính phủ hiện tại dù sao cũng đã được quốc hội tín nhiệm. Ông cũng biết rằng tôi không phải là người sợ chết. Nhưng tôi không muốn trong hoàn cảnh hiện tại quân đội tan vỡ, như vậy chỉ có lợi cho cộng sản".* Mặc dầu do trí nhớ, có thể không hoàn toàn trung thực, nhưng đại ý những lời nói của tổng thống Diệm có thể tóm tắt như trên. Trong cuộc đối thoại, ông Diệm vẫn theo thói quen độc thoại, nói rất dài không cô đọng được những ý chính. Có thể đây là một chiến thuật để người đối thoại không có thời giờ phát biểu ý kiến. Phải khách quan nhận rằng trong cuộc

điện đàm với tôi, tổng thống Diệm có những lời lẽ nghiêm chỉnh, nhã nhặn. Có lẽ đây là lần đầu, ông Diệm có thái độ đó với một sĩ quan cấp dưới. Để ông Diệm nói một thời gian, tôi ngắt lời và yêu cầu: "*Cụ đã cho tôi biết ý kiến. Mong Cụ để tôi cho trình bày ý kiến và đòi hỏi của chúng tôi. Việc xảy ra hôm nay là cơ hội để Cụ biết lòng dân và quân đội chán ghét, bất bình với chế độ. Nếu Cụ là người yêu nước thật sự và đặt quyền lợi dân tộc lên trên hết và tôi tin như vậy, thì Cụ nên từ chức để tránh đụng độ cho quân đội như Cụ đã nói và trao trách nhiệm lại cho Hội Đồng Cách Mạng. Trong trường hợp này, tôi lấy danh dự bảo đảm an ninh cho tất cả những nhân vật trong gia đình Cụ. Và nếu Cụ muốn, tôi sẽ để mọi người bình yên xuất ngoại. Nếu không, tôi bắt buộc phải đi tới giải pháp cuối cùng và lúc đó tôi không chắc bảo đảm được an ninh cho gia đình Cụ. Tôi nghĩ đây là cơ hội để Cụ chứng tỏ tinh thần yêu đất nước, đặt quyền lợi quốc gia trên quyền lợi cá nhân của Cụ. Và ngay từ giờ phút này, đồng ý với Cụ là tránh sự lợi dụng của cộng sản, cả hai bên cho lệnh những đơn vị đang di chuyển về Sài Gòn ngừng quân tại chỗ.*"

Đề nghị cuối cùng chỉ nhằm tác dụng tâm lý, vì lúc đó Hội Đồng Cách Mạng không còn đơn vị nào để di chuyển nữa. Cuộc điều đình đi tới điểm tổng thống Diệm chấp nhận nguyên tắc giải tán chính phủ, thay đổi chính sách. Đường lối đi tới giải pháp này gần như đường lối hợp pháp. Nó bao hàm ý định vẫn giữ vai trò đại diện quốc gia của ông Diệm. Trong khi đó thì Hội Đồng Cách Mạng chủ trương tổng thống Diệm từ chức để đổi lấy an ninh cho toàn gia đình. Khác biệt giữa hai giải pháp tuy quan trọng, nhưng tôi nghĩ lực lượng nổi dậy đã tiến được bước dài trong mục đích cứu vãn tình thế quân sự nguy ngập. Hơn nữa, do tương quan lực lượng hai bên, tôi ý thức rằng chủ trương gạt hẳn ông Diệm không thực hiện được trong cuộc điều đình. Đòi hỏi này chỉ có mục đích "đặt giá cao" để thu được kết quả trung bình mong muốn. Có thể nói là trong giai đoạn khó khăn này, chiến thuật điều đình của tôi là lợi dụng sự không biết rõ thực hư thực lực của phe nổi dậy của nhiều nhân vật, dùng họ làm áp lực với ông Diệm đi tới điều đình để cứu vớt phần nào chế độ.

Cũng trong mục đích tăng cường thế đứng trong việc điều đình, tôi dùng thêm yếu tố Hoa Kỳ. Sau khi rời nhà trung tướng Dương Văn Minh, tôi lại thẳng tư thất tướng Mc Garr, trưởng phái bộ viện trợ quân sự ở đường Trần Quý Cáp để yêu cầu tướng Mc Garr và đại sứ Durbrow thúc đẩy tổng thống Diệm chấp nhận điều kiện của Hội Đồng Cách Mạng. Trong cuộc nói chuyện với tướng Mc Garr, tôi cho biết là nếu ông Diệm không nhanh chóng chính thức giải tán chính phủ và chấp nhận điều kiện của chúng tôi thì chắc chắn tôi không ngăn cản được đòi hỏi bức thiết của các đơn vị muốn tấn công ngay dinh Độc Lập, và như vậy chắc chắn sẽ đi tới đổ máu rộng lớn giữa quân đội. Hậu quả của sự đụng độ này là tiềm lực chiến đấu của quân đội quốc gia sẽ giảm đi. Đó là điều mà người Hoa Kỳ không mong muốn trong tình trạng bất an ninh hiện nay. Hơn nữa, Hoa Kỳ là quốc gia đã đưa ông Diệm lên địa vị hiện nay nên có đủ phương tiện làm áp lực đối với ông ta.

Ông Võ Văn Hải lại tìm tôi lần thứ tư tại nhà tướng Mc Garr. Tướng Nguyễn Khánh cũng điện thoại lại đây yêu cầu tôi vào phủ tổng thống trực tiếp điều đình với ông Diệm. Tôi chấp thuận với điều kiện phải có mặt đại sứ Hoa Kỳ. Thứ nhất để bảo đảm an ninh và tự do cho đại diện của Hội Đồng Cách Mạng. Thứ hai để chứng kiến kết quả của cuộc điều đình và lời cam kết của tổng thống Diệm. Trường hợp đại sứ Durbrow không thể cùng tôi vào dinh Độc Lập, thì tôi đề nghị tướng Mc Garr thay thế làm công việc đó.

Tướng Nguyễn Khánh điện thoại hỏi ý kiến Mc Garr. Nhân vật này nhận lời bảo đảm an ninh và tự do cho tôi trong cuộc điều đình ở trong phủ tổng thống. Ông Diệm hình như cũng yêu cầu ông Durbrow giữ vai trò này, theo như lời tướng Mc Garr nói lại với tôi. Nhưng Đại sứ Hoa Kỳ trả lời là ông ta phải xin phép Hoa Thịnh Đốn trước khi có thái độ. Durbrow đồng thời không cho phép tướng Mc Garr theo tôi vào trong phủ tổng thống khi ông này điện thoại cho Durbrow chuyển lời yêu cầu của tôi lại cho đại sứ Hoa Kỳ. (Xem điện tín giữa ông Durbrow và bộ ngoại giao Hoa Kỳ về việc này đã được bạch hoá).

Nhằm mục đích giải quyết cấp bách việc ngừng tiến quân của cả hai phe đối thủ, tìm biện pháp tránh tạo điều kiện thuận lợi cho cộng sản, ông Khánh và tôi đồng ý gặp nhau trước dinh Độc Lập. Ông Võ Văn Hải lại đề nghị lại lần nữa giải pháp dung hoà, lâm thời giữ ông Diệm ở chức vụ để giải tán chính phủ đương thời, phối hợp với Hội Đồng Cách Mạng để chỉ định một thủ tướng có trách nhiệm thành lập chính phủ lâm thời để quản lý công việc trong khi chờ đợi thành lập chánh phủ liên hiệp. Đồng thời tách gia đình ông Diệm ra khỏi chính trường Việt Nam. Tôi không hiểu những đề nghị của ông Võ Văn Hải đưa ra có được tham khảo trước với ông Diệm không hay chỉ là ý kiến riêng nhằm đặt cơ sở để điều đình?

Thấy giải pháp đề nghị tương đối phù hợp với mục tiêu theo đuổi từ khi tình hình biến chuyển bất lợi, tôi đồng ý trên nguyên tắc. Và qua trung gian của ông Hải, tôi yêu cầu ông Diệm trước hết tuyên bố chính thức giải tán đương kim chính phủ.

Khu vực nhà tướng Mc Garr lúc này bị toàn thể lực lượng biệt động quân Quân Khu Thủ Đô chiếm giữ. Lực lượng này dưới quyền chỉ huy của thiếu tá Lữ Đình Sơn đang chặn đơn vị Dù phía trước và bắt giữ quân nhân Dù cô lập với đơn vị. Tướng Mc Garr giữ tôi lại khuyên đừng ra, vì sợ khi ra thì bị bắt. Tình trạng cấp bách và trách nhiệm của người chỉ huy đòi hỏi không cho phép ở lại nên tôi cảm ơn mối lo ngại của ông Mc Garr đối với bản thân tôi và rời khỏi tư thất của ông trưởng phái bộ viên trợ quân sự Hoa Kỳ để lại gặp tướng Khánh trước phủ tổng thống. Trái với lo ngại của tướng Mc Garr, thiếu tá Lữ Đình Sơn đã chạy lại xin đặt đơn vị dưới quyền sử dụng của chúng tôi. Có thể thấy tôi gặp Mc Garr, Sơn nghĩ rằng lực lượng nổi dậy đã được chính phủ Hoa Kỳ đồng ý ủng hộ việc lật đổ chế độ. Hoặc sau khi biết người anh rể đã bị bắt, Sơn sợ cho tính mệnh tướng Hoàng nếu đối kháng với lực lượng Dù lúc đó, nên đề nghị như vậy để có thể bắt cá hai tay. Nếu chúng tôi thắng thì càng tốt, nếu không cũng không làm hại đến tính mệnh của Hoàng. Dẫu biết rõ nhân cách và tinh thần cơ hội chủ nghĩa của Lữ Đình Sơn, tôi không thể làm gì hơn là dẫn đương sự lại đường Hồng Thập Tự, đặt y dưới quyền chỉ huy của thiếu tá Lộc, chỉ huy khu vực này. Tôi hy vọng hành động thay đổi hàng ngũ của Sơn là yếu tố mới thuận lợi để ông Diệm sớm tuyên bố giải nhiệm chính phủ.

Trong lúc tôi để hết tâm trí vào việc tìm cách gỡ thế bí quân sự, vào cuộc điều đình với ông Diệm, liên lạc với tướng Mc Garr, quan sát tình hình và thúc đẩy tinh thần cán bộ thì đại tá Nguyễn Chánh Thi đã nhờ đại úy Phan Lạc Tuyên, phụ tá của Lữ Đình Sơn đến tìm bác sĩ Phan Quang Đán hồi 17 giờ 30 chiều, yêu cầu ông ta đến cộng tác, không ngoài ý định thêm vây thêm cánh trong hoàn cảnh của đương sự. Thi phong cho bác sĩ Đán chức cố vấn chính trị. Bác sĩ Đán là một nhân vật chính trị được mọi người biết đến ở Sài Gòn. Từ năm 1954 đến 1957 đã thành lập bốn tổ chức đối lập: Đảng Cộng Hoà, Hội Nghiên Cứu Chính Trị, Khối Quốc Gia Đấu Tranh Cho Một Quốc Hội Dân Chủ, Khối Dân Chủ Đối Lập, với sự khuyến khích của cơ quan CIA Hoa Kỳ, theo

như dư luận của giới chính khách Sài Gòn. Trước đó, bác sĩ Đán thuộc nhóm Ngũ Xã - Hà Nội và sau theo cựu hoàng Bảo Đại qua Trung Quốc trước khi trở thành bộ trưởng thông tin thời chánh phủ Nguyễn Văn Xuân.

Với danh nghĩa cố vấn chính trị, bác sĩ Đán mau lẹ liên lạc với báo chí và cuộc họp báo chính thức đầu tiên của Hội Đồng Cách Mạng mới được triệu tập tại Bộ Tổng Tham Mưu, bản doanh của Hội Đồng Cách Mạng hồi 19 giờ ngày 11 tháng 11 năm 1960. Trước đó, tôi đã tiếp xúc với các phóng viên Anh và Hoa Kỳ sáng sớm ngày 11 tháng 11 tại Nhà Thờ Đức Bà Sài Gòn và buổi chiều tại tư thất tướng Mc Garr. Có thể nhóm của luật sư Thụy qua đài phát thanh biết sự hiện diện bất thần của bác sĩ Đán với tư cách cố vấn chính trị, đã mất nhiều thời giờ bàn về trường hợp này nên quên mất những công việc phải làm. Hoặch nghi ngờ thái độ của ban quân sự nên từ chối cộng tác. Dù giả thuyết nào, điểm này chứng tỏ sự thiếu liên lạc phối hợp giữa hai bộ phận, quân sự và chính trị. Nguyên nhân một phần nằm trong sự vắng mặt của trung tá Hồng tử thương, và luật sư Thụy không sử dụng triệt để nhân viên liên lạc tôi để lại phụ giúp là đại úy Phó Quốc Chụ. Phần khác do tôi hoàn toàn để hết tâm trí vào việc giải quyết vấn đề quân sự, vấn đề sinh tử của cuộc nổi dậy.

Xuống phòng hội Bộ Tổng Tham Mưu, lần đầu tiên tôi gặp mặt bác sĩ Đán, tuy rằng hồi cuối năm 1959 mật vụ của chế độ vẫn báo cáo là tôi từ Biên Hoà về Sài Gòn hàng tuần để họp với nhân vật chính trị này. Cảm tưởng đầu tiên của tôi về ông Phan Quang Đán là ông ta có thủ đoạn, quyền biến và hoạt động. Trong một phút, tôi cũng thấy có lẽ đã bỏ lỡ một cơ hội vì không gặp ông ta trước. Thấy tôi bước vào phòng hội, bác sĩ Đán với tư cách cố vấn chính trị, giới thiệu chủ tịch Hội Đồng Cách Mạng với báo chí.

Sau khi sơ lược mục đích của cuộc chinh biến, tôi nêu lên ý muốn tránh đổ máu cho Quân Đội Cộng Hòa, nhằm bảo toàn tiềm lực chống cộng nên đã chấp thuận nguyên tắc điều đình. Và lúc này Hội Đồng Cách Mạng đang chờ đợi thái độ dứt khoát của ông Diệm về các điều kiện đưa ra. Các đơn vị nổi dậy được lệnh tiếp tục tấn công nếu không được trả lời chấp thuận của ông Diệm lúc 20 giờ. Dĩ nhiên chúng tôi không thể nói rõ lý do đưa chúng tôi đến chấp nhận điều đình để đi đến một thỏa hiệp.

Để bác sĩ Đán ở lại tiếp xúc với đại diện báo chí, tôi trở lại phòng làm việc để theo dõi biến chuyển về tình trạng liên lạc với ông Diệm sau khi đã trả lời thỏa mãn buổi phỏng vấn của đại diện các báo Việt Nam và ngoại quốc. Sau buổi họp báo, tôi chờ để gặp riêng bác sĩ Đán, nhưng ông ta đã rời phòng họp lên thẳng đài phát thanh làm công việc đả kích gia đình ông Diệm. Trong thời gian này, luật sư Thụy và ban tham mưu của Khối Liên Minh Dân Chủ chúng mình chưa vào gặp bộ chỉ huy ở trong Bộ Tổng Tham Mưu.

Thiếu tướng Khánh và tôi gặp lại nhau lần thứ nhì ở trước phủ tổng thống hồi 17 giờ 30. Khi thấy tôi ở xe Jeep bước xuống, ông Khánh từ cổng dinh tiến ra giữa đơn vị chiến xa dàn quân trước bãi đất trống trước dinh. Tuy quen biết nhau từ ngày cùng theo học lớp chiến thuật ở trung tâm nghiên cứu quân sự tại Hà Nội năm 1952, Khánh và tôi lạnh nhạt gặp nhau trong buổi chiều ngày 11 tháng 11, mỗi người đại diện cho một chọn lựa chính trị, một thành phần quân đội, một thành phần quốc gia. Trông bạn cũ nay trở thành đối thủ, thoáng trong giây phút tôi chưa xót nghĩ tới bao người bạn khác đã trút bỏ tư tưởng phục vụ ban đầu, bỏ nhân phẩm đi tìm danh vọng bên kia hàng ngũ dân tộc. Cuộc gặp gỡ giữa tướng Khánh và tôi có mục đích tìm biện pháp ổn định

lại tình trạng quân sự trước khi đi đến thực hiện mục tiêu chính trị đã được sự đồng ý trên nguyên tắc của cả hai phe. Khánh hứa sẽ cho lệnh các đơn vị ngừng ngay tại chỗ.

Trở về tới bộ tổng tham mưu hồi 18 giờ, ông Diệm và tôi tiếp tục điều đình về chi tiết việc giải nhiệm chính phủ và bản tuyên cáo mà tổng thống Việt Nam Cộng Hoà sẽ đọc trên đài phát thanh. Ông Diệm tuy đã chấp nhận giải tán chính phủ và phối hợp với Hội Đồng Cách Mạng thành lập chính phủ liên hiệp quốc gia nhưng chùng chình việc công khai tuyên bố thoả hiệp này. Đại tướng Lê Văn Ty, thiếu tướng Phạm Xuân Chiêu, ông Võ Văn Hải từ giai đoạn này có thái độ tích cực rõ rệt hơn, thiên hẳn về phía lực lượng nổi dậy. Mỗi người một phương cách, ba nhân vật trên đã thúc dục ông Diệm chính thức tuyên bố giải tán chính phủ để tránh xung đột giữa quân đội. Thông báo cho ông Diệm và thiếu tướng Khánh không khí quyết liệt ở trong ban tham mưu và bộ chỉ huy đảo chánh, họ đã tạo ra một áp lực tinh thần rõ rệt đối với ông Diệm, thuận lợi cho chúng tôi.

Tới 8 giờ tối, tổng thống Diệm đích thân điện thoại cho đại tướng Ty, trao trách nhiệm thành lập chính phủ quân nhân cho Tổng Tham Mưu Trường Quân Đội. Sự việc xảy ra không đúng ý định ban đầu của chúng tôi. Nhưng trước biến chuyển của tình thế, nhượng bộ của ông Diệm giải tán chính phủ có thể coi là thắng lợi chính trị mở đầu cho cơ hội nắm lại ưu thế. Chúng tôi thúc dục đại tướng Ty làm bản nhật lệnh kêu gọi các đơn vị trở lại vị trí và nhiệm vụ cũ, thông báo cho quân đội biết việc thành lập chính phủ quân nhân với sự đồng ý của Hội Đồng Cách Mạng. Đại tướng Ty đọc vào băng nhựa bản nhật lệnh kêu gọi quân đội nguyên văn như sau:

" *Sĩ quan,*

Hạ sĩ quan, binh sĩ,

Giữa lúc cuộc chính biến nghiêm trọng diễn ra tại thủ đô hôm nay, tôi đã hội đàm với tổng thống Ngô Đình Diệm và đi đến những thỏa thuận sau đây để duy trì sự đoàn kết của quân đội:

1 - Tổng thống đồng ý giải tán chính phủ hiện tại sau khi đã thảo luận về vấn đề quốc sự với Hội Đồng Cách Mạng.

2 - Với sự đồng ý của Hội Đồng Cách Mạng, tổng thống ủy thác cho các tướng lãnh trong Quân Đội Cộng Hoà trách nhiệm thành lập một chính phủ quân nhân lâm thời. Chính phủ này tiếp tục cuộc chiến đấu chống cộng để bảo vệ tổ quốc.

3 - Ngay sau khi nhận được lệnh này, tất cả các đơn vị phải lập tức ngừng bắn, tiếp tục hoạt động trở lại và phải luôn luôn bình tĩnh đề cao cảnh giác đề phòng sự phá hoại của Việt cộng.

KBC 4.002, ngày 11 tháng 11 năm 1960

Đại tướng Lê Văn Ty,

Tổng Tham Mưu Trường

Quân Đội Cộng Hoà Việt Nam "

Bản nhật lệnh được phát thanh vào hồi 21 giờ. Chúng tôi đã không sửa đổi danh từ tổng thống và vài danh từ khác trong bản nhật lệnh thể theo lời yêu cầu của đại tướng Ty. Nhân vật này muốn giữ hành động trong phạm vi "hợp pháp". Đại sứ Durbrow, tướng Mc Garr điện thoại lại chúc mừng đại tướng Ty đã thành công trong công việc khó khăn là dung hoà được đòi hỏi của hai phe đối thủ, tránh được sự tan rã của quân đội. Chiều ngày 11, nhiều nhân sĩ quốc gia và đoàn thể chính trị đối lập phát truyền đơn ủng hộ cuộc nổi dậy của quân đội. Dân chúng đô thành vừa vui mừng vừa hiếu kỳ, tập hợp đông đảo trước phủ tổng thống, lẫn lộn với các đơn vị của hai phe để

theo rồi tình hình. Đại tá Thi lúc này có mặt tại chỗ, đóng vai trò đối lập hăng say chỉ trích gia đình ông Diệm và ông Nhu đã được dân chúng hoan hô nhiệt liệt. Sau khi cho phát thanh nhật lệnh của đại tướng Ty, Hội Đồng Cách Mạng tiếp tục soạn thảo bản tuyên cáo giải tán chính phủ để trao cho ông Diệm đọc và bản tuyên cáo riêng của Hội Đồng Cách Mạng về lý do chấp nhận thỏa hiệp với tổng thống Diệm. Trong thời gian này, việc thương thuyết về điều kiện rút quân, canh gác chung trong khu vực Sài Gòn-Chợ Lớn vẫn tiếp tục diễn tiến với thiếu tướng Khánh.

Ông Diệm sau khi nhận được bản tuyên cáo do chúng tôi soạn thảo từ chối không dùng bản văn này. Ông đề nghị dùng bản của phủ tổng thống soạn thảo. Đại ý bản văn sau là trước tình trạng đặc biệt do biến cố xảy ra tại thủ đô, tổng thống Việt Nam Cộng Hoà chấp nhận giải tán chính phủ hiện tại và trao trách nhiệm thành lập chính phủ quân nhân, cho tướng lãnh quân đội để ứng phó với tình thế. Sau đó sẽ " *triệu tập một Hội Đồng Cách Mạng trên căn bản dân chủ* " để cứu xét việc quốc gia v.v..

Hội Đồng Cách Mạng cương quyết không chấp nhận, buộc ông Diệm đọc bản do chúng tôi đã gửi tới. Tôi nhấn mạnh với ông Diệm rằng Hội Đồng Cách Mạng là một thực tại, đang đối thoại với ông ta nhằm mục đích duy nhất tránh sự xung đột giữa hai thành phần quân đội, có hại cho tiềm lực quốc gia. Cơ quan này là kết tinh của những lực lượng đối lập chứ không thể là ý muốn của chế độ. Sau thời gian thương thuyết gay go pha lẫn dọa nạt, ông Diệm chấp nhận dung hoà hai ý kiến để đạt tới một bản tuyên cáo có thể vừa ý cả hai phe. Khi hai bên đã đồng ý về văn bản của bản tuyên cáo, ông Diệm đọc lại cho tôi nghe qua điện thoại trước khi cho thu băng để mang lên đài vô tuyến phát thanh.

*"Tuyên cáo của tổng thống Việt Nam Cộng Hoà,
Quốc dân đồng bào,*

Tiếp theo cuộc nổi dậy tại thủ đô tối nay, để cho quân đội chúng ta được toàn vẹn trong cuộc chiến đấu chống cộng, tôi, tổng thống Việt Nam Cộng Hoà, đã quyết định giải tán chánh phủ hiện thời.

Tôi kêu gọi các tướng lãnh Quân Đội Việt Nam Cộng Hoà thành lập một chính phủ lâm thời để có thể tiếp tục chiến đấu chống cộng và bảo vệ xứ sở.

Đồng thời, tôi sẽ phối hợp với Hội Đồng Cách Mạng thành lập một chánh phủ liên hiệp. Để tránh đổ máu và trấn an dân chúng, tôi ra lệnh hội đồng các tướng lãnh tìm tất cả phương pháp thích nghi chấm dứt mọi cuộc tuyên truyền xuyên tạc và ngừng bắn.

Ngô Đình Diệm. "

Trong cuộc bàn cãi về bản tuyên cáo giải tán chánh phủ, lúc đầu ông Diệm chỉ muốn " liên lạc với Hội Đồng Cách Mạng" trong việc thành lập chánh phủ liên hiệp chứ không muốn chấp nhận động từ "phối hợp". Thái độ này hàm ý việc triệu tập chính phủ liên hiệp hoàn toàn phụ thuộc vào ý muốn của ông Diệm. Sau khi ông Diệm đã thu băng lời tuyên cáo, Hội Đồng Cách Mạng phái đại tá Nguyễn Chánh Thi lên gặp tướng Khánh để lấy cuốn băng nói trên đem lên đài phát thanh cho phổ biến. Từ lúc ông Diệm chấp nhận nguyên tắc giải tán chính phủ cho tới khi lấy được cuốn băng thu bản tuyên cáo chính thức giải tán chính phủ do ông Diệm đích thân đọc hồi 3 giờ 30 - 4 giờ sáng ngày 12 tháng 11 năm 1960, là giai đoạn chúng tôi sống trong không khí bi tráng nhất của cuộc chính biến.

Một mặt, Hội Đồng Cách Mạng phải dùng mọi áp lực tinh thần và tâm lý đưa ông Diệm tới chỗ chấp nhận điều kiện giải tán chính phủ và chính thức tuyên bố quyết định. Mặt khác vừa ngăn cản sự nóng nảy của một số cán bộ không nắm vững

tình thế, vừa để hai tướng Ty, Chiêu và ông Hải thấy không khí quyết liệt nóng lòng tấn công của mọi người, với ý đồ để họ báo cáo lại với phủ tổng thống. Chúng tôi trong Hội Đồng ý thức không thể bỏ qua cơ hội cuối cùng cứu vãn tình thế bằng hành động làm tan vỡ cuộc thương thuyết đã đạt được kết quả và chỉ còn chờ đợi ông Diệm chính thức tuyên bố về thỏa hiệp giữa hai phe. Thái độ của họ do sự thiếu yếu tố để nhận định tình hình tổng quát của cuộc chính biến. Hơn nữa họ không phải là những sĩ quan đơn vị trưởng. Đại tá Thi trong giai đoạn này thì đồng ý phải tấn công ngay khi gặp những người muốn đánh. Chủ trương phải tiếp tục thương thuyết khi ở gần chúng tôi. Thực ra mục đích chính của ông Thi trong lúc này là để nhiều người tưởng mình là nhân vật quan trọng trong bộ chỉ huy.

Có lẽ mối quan tâm nhất của ông ta là cố gắng hợp thức hoá vai trò cách mạng đối lập của mình. (Theo lời thiếu tướng Khánh về sau này thì khi Thi được cử đi liên lạc với phủ tổng thống trong đêm 11 rạng ngày 12 đã ôm lấy ông Khánh nói " thiếu tướng cứu chúng tôi với ")

Do ý muốn tiếp tục tấn công của vài sĩ quan, tôi trở lên khu vực phủ tổng thống hồi 3 giờ sáng ngày 12 quan sát tình hình đơn vị Dù. Tuy biết tương quan lực lượng không thuận lợi nhưng thấy ông Diệm kéo dài thời gian, không chính thức tuyên bố giải tán chính phủ, tôi cũng muốn lợi dụng đêm tối cho lệnh tấn công nếu Tiểu đoàn 3 Dù còn khả năng chiến đấu. Tại chỗ, thiếu tá Nguyễn Văn Lộc cho biết đơn vị của đương sự không còn khả năng nối tiếp nhiệm vụ tấn công nữa. Phần thì binh sĩ mệt mỏi. Phần khác binh sĩ phân tán đã rút vào những khu nhà chung quanh nên khó tập hợp lại được. Trước tình trạng này, tôi để thiếu tá Phan Trọng Chinh ở lại phụ giúp Lộc tập hợp đơn vị, tiếp tục tấn công nếu khi trở về tới bộ chỉ huy tôi vẫn chưa được bản tuyên cáo của ông Diệm.

Tới Bộ Tổng Tham Mưu hồi 4 giờ sáng thì tôi được báo cáo của Thi là đương sự đã mang băng nhựa thu bản tuyên cáo của tổng thống Diệm giải tán chính phủ lên đài phát thanh cho phổ biến rồi. Lệnh tấn công được thu hồi. Trước khi có bản tuyên cáo chính thức của ông Diệm, tướng Nguyễn Khánh và tôi thương thuyết về vấn đề canh gác dinh Độc Lập. Hai bên đi tới thỏa thuận, sau một cuộc thảo luận gay gắt, là để đơn vị Dù gác chung với đơn vị thiết giáp và đơn vị phòng thủ dinh Độc Lập phải ra tập hợp ở trước dinh. Đề nghị để đơn vị Dù gác chung với thiết giáp nhằm mục đích tạo cơ hội cho đơn vị Dù có khả năng chiếm thiết giáp nếu trường hợp ông Diệm thay đổi lập trường. Đại đội Dù biệt phái canh gác chung với thiết giáp đã rời khỏi vị trí theo lệnh của thiếu tá Liễu đi cùng với Thi lên lấy bản tuyên cáo của ông Diệm. (Sự kiện này tới khi sang ty nạn ở Nam Vang chúng tôi mới được chính Liễu kể lại). Việc rời bỏ vị trí của đại đội Tiểu đoàn 1 Dù đã có ảnh hưởng quan trọng, giúp cho đơn vị thiết giáp chủ động trong cuộc đàn áp dân chúng tập hợp biểu tình trước dinh Độc Lập sáng ngày 12 tháng 11 năm 1960.

Sau buổi họp báo, thay vì ở lại bên cạnh Hội Đồng Cách Mạng bác sĩ Phan Quang Đán trở lại đài phát thanh làm công việc đả kích gia đình ông Diệm giữa lúc hai bên đã đi tới những thỏa thuận quan trọng trên nguyên tắc. Ông Diệm điện thoại cho chủ tịch Hội Đồng Cách Mạng tỏ ý bất mãn và nghi ngờ thiện chí thương thuyết của chúng tôi, khi thấy ông Đán tiếp tục công kích gia đình ông Diệm và kêu gọi biểu tình chống chế độ sáng ngày hôm sau ở trước phủ tổng thống. Nhận thấy việc chỉ trích trên đài phát thanh gia đình ông Diệm trong giai đoạn đặc biệt quan trọng này cũng như việc kêu gọi biểu tình đòi truất phế ông Diệm quá sớm và không đúng thời, tôi phải đại úy

Đoàn Bội Trân, chánh văn phòng tướng Chiêu lên giải thích cho bác sĩ Đán biết tình hình và yêu cầu ông ta thay đổi đề tài phát thanh và trở về bộ tổng tham mưu gặp tôi.

Hai lần đại úy Trân lên gặp ông Đán, hai lần không có kết quả. Thiếu tướng Chiêu lo ngại cuộc thương thuyết tan vỡ do thái độ của ông Đán, đã thốt lên câu " *Đây là hành động phá hoại* ". Lời phê bình nghiêm khắc và oan ức cho ý định và thiện chí của ông Đán. Nhưng chắc chắn hành động chỉ trích gia đình và nhất là việc kêu gọi dân chúng biểu tình truất phế ông Diệm đã gây nghi ngờ cho một người có bản tính đa nghi như ông Diệm.

Không thể để hồng kết quả cuộc thương thuyết vì hành động lạc hướng, tôi phải thiếu tá Lợi lên đài phát thanh yêu cầu bác sĩ Đán ngừng phát thanh và trở về ngay bộ tổng tham mưu. Có lẽ quan niệm vai trò cố vấn chính trị không phải là ở cạnh Hội Đồng Cách Mạng mà ở đài phát thanh và công việc không phải giúp chúng tôi trong phạm vi chính trị mà là tuyên truyền nên ông Đán không trở lại bộ chỉ huy ở trong bộ tổng tham mưu.

Chờ đợi không thấy luật sư Thụy và ban tham mưu của ông ta vào bộ tổng tham mưu, thiếu tá Lợi cho người đến tận nhà riêng đón ông Thụy hồi 3 giờ sáng ngày 12 tháng 11. Tới nơi, luật sư Thụy được trao nhiệm vụ thảo bản tuyên cáo của Hội Đồng Cách Mạng nêu rõ lý do đưa cơ quan này thương thuyết và đi tới thoả hiệp với ông Diệm. Bản tuyên cáo nhấn mạnh vào điểm buộc gia đình ông Nhu phải rời khỏi Việt Nam. (Có lẽ vì biến chuyển sáng ngày 12 tháng 11 nên nhân viên đài phát thanh không phổ biến văn kiện này mặc dầu đã được thu vào băng hồi 5 giờ sáng).

Việc điều đình rút quân gặp nhiều khó khăn vì cả hai bên cùng nghi ngờ sự thành thật của nhau. Tướng Khánh và tôi tuy vậy cũng đi tới thoả thuận kể trên.

Khối Liên Minh Dân Chủ gồm các ông Nguyễn Bảo Toàn, Xuân Tùng, Lê Vinh, Hoàng Cơ Thụy họp với tôi hồi 4 giờ sáng ngày 12. Buổi họp đầu tiên giữa những người của Khối Liên Minh Dân Chủ và Hội Đồng Cách Mạng. Tôi trình bày nguyên nhân thực đưa tới thương thuyết, đường lối Hội Đồng dự định theo đuổi. Tôi cho biết là thoả hiệp với chế độ chỉ là một chiến thuật có tính cách giai đoạn, nhằm mục đích ổn định tình trạng quân sự. Sau khi chính phủ quân nhân thành lập, nắm vững lại các đơn vị quân đội, lúc đó các đoàn thể chính trị đối lập và đặc biệt Khối Liên Minh Dân Chủ có thể vận động quần chúng yêu cầu Hội Đồng Cách Mạng truất phế tổng thống Diệm. Mọi người đều tán thành chiến thuật chính trị tôi đề nghị vì nó có khả năng vừa đạt cứu cánh đầu tiên, vừa tránh được đụng độ lâu dài giữa quân đội không lợi ích gì cho phong trào chống cộng.

Trong buổi họp, luật sư Thụy đề cập đến sự hiện diện của bác sĩ Phan Quang Đán và yêu cầu tôi cho biết cương vị thật sự của nhân vật chính trị này đối với Hội Đồng Cách Mạng. Tôi giải thích cho mọi người biết trường hợp tham gia và vai trò của ông Đán. Tôi tỏ ý hy vọng rằng trước sự kiện này, luật sư Thụy và bác sĩ Đán có thể hợp tác giúp Hội Đồng Cách Mạng hoàn thành nhiệm vụ. Luật sư Thụy phát biểu là " *đường lối này chính là đường lối Hội Đồng Cách Mạng chủ trương* ", như vậy không có gì trở ngại đối với Khối Liên Minh Dân Chủ và việc này tùy thuộc bác sĩ Đán. Tôi ghi nhận thái độ hiểu biết của ông Thụy.

Luật sư Thụy đề nghị họp thức hoá cương vị các nhân viên Hội Đồng Cách Mạng và quyền hạn cơ quan này bằng cách cho phát thanh bản Hiến Ước Lâm Thời mà ông ta đã soạn thảo theo chỉ thị của Hội Đồng Cách Mạng trước ngày khởi sự (Bản Hiến Ước bị thất lạc sau cuộc đảo chánh). Tôi chủ trương hoãn lại việc phổ biến văn kiện này

vì biến chuyển mới của tình thế, khác hẳn dự định lúc ban đầu. Hội Đồng Cách Mạng ủy thác cho Khối Liên Minh Dân Chủ và đặc biệt cho luật sư Thụy hai nhiệm vụ cấp bách. Thứ nhất, liên lạc với giới nhân sĩ quốc gia đối lập để chuẩn bị việc thành lập chính phủ liên hiệp. Thứ hai, tiếp xúc với các đoàn thể, chuẩn bị cán bộ để điều khiển cuộc biểu tình trước dinh Độc Lập mà bác sĩ Đán đã kêu gọi dân chúng trên đài phát thanh hồi tối ngày 11. Để giúp cán bộ Khối Liên Minh Dân Chủ trong nhiệm vụ hướng dẫn cuộc biểu tình, tôi biệt phái một sĩ quan thuộc quyền sử dụng của ông Lê Vinh và một số xe có gắn máy phóng thanh tịch thu được ở Nha Thông Tin. Ông Lê Vinh, Xuân Tùng yêu cầu Hội Đồng cho phương tiện chuyên chở và binh sĩ bảo vệ cuộc biểu tình. Những đòi hỏi này không thể thỏa mãn được vì chính lực lượng nổi dậy cũng ở trong tình trạng thiếu thốn phương tiện quân sự.

Trong đêm 11 tháng 11, ngay sau khi ông Diệm chịu nhượng bộ, trao trách nhiệm thành lập chính phủ quân nhân cho tổng tham mưu trưởng Quân Đội VNCH, đại tướng Tỵ đã ký công điện cầm tay do Hội Đồng Cách Mạng thảo sẵn, gửi đến tất cả tướng lãnh có mặt tại Sài Gòn, yêu cầu đến họp sáng ngày 12 tháng 11 tại bộ tổng tham mưu để bàn định việc thành lập chính phủ. Mặc dầu tình trạng chính trị tương đối rõ rệt, tướng lãnh Quân Đội Cộng Hoà Việt Nam vẫn chưa bỏ được thái độ chờ đợi, thụ động trước khi biết chắc thắng bại hai bên thật sự rõ ràng. Vì vậy, sáng ngày 12 tháng 11 không một tướng nào đến buổi hội. Thái độ này cũng chỉ là thái độ cố hữu của tầng lớp lãnh đạo quốc gia, mang nặng tinh thần công chức cầu an trước những biến cố liên quan đến vận mệnh dân tộc.

Sáng ngày 12 lúc 5 giờ 30 sáng, tại đài phát thanh, tôi vừa ra khỏi phòng thu âm khi đọc xong bản tuyên cáo của Hội Đồng Cách Mạng thì tiếng súng lại vang rền từng hồi ở phía phủ tổng thống. Thấy tôi ở phòng thu âm đi ra, đại tá Thi phấn khởi vì thấy cuộc chính biến đạt được mục tiêu, đã hô hào sĩ quan và quân nhân có mặt tại đài phát thanh "*hoan hô trung tá Đông*". Để ông Thi ở lại đài phát thanh, tôi lại quay trở về bộ chỉ huy theo dõi việc vừa xảy ra. Vừa bước chân vào phòng hội thì thiếu tướng Nguyễn Khánh điện thoại lại yêu cầu ngừng bắn và trách lực lượng Dù gây thêm khó khăn, làm cho tình trạng tạm ổn định lại trở nên căng thẳng nguy hiểm. Tôi nghi ngờ thuyết của Khánh về việc xảy ra.

Đến 6 giờ 30, chúng tôi chưa chát được biết tiếng súng vừa nổ là tiếng súng phản bội. Thiếu tá Lữ Đình Sơn có lẽ thấy không đạt được kết quả trong việc xin thả trung tướng Thái Quang Hoàng đã mang đơn vị quay lại bao vây đơn vị Dù còn lại và bắt thiếu tá Phan Trọng Chinh đem vào dinh Độc Lập. Thiếu tá Lộc lúc này đã bỏ vị trí về căn trại Dù nghỉ, lại phải quay lại khu vực đường Hồng Thập Tự sau khi Chinh bị bắt. Đến 10 giờ sáng thì Lộc quay về ở luôn tại bộ tổng tham mưu. Việc liên lạc vô tuyến giữa bộ chỉ huy và các đơn vị vẫn không được khả quan. Liên lạc viên gửi đi thay thế cho phương tiện truyền tin vô tuyến gặp nhiều ngăn trở do hoạt động của Liên Đội Quan Sát của trung tá Tung. Thấy Chinh bị bắt, tôi liên lạc với ông Diệm yêu cầu được nói chuyện với Chinh và đề nghị nếu trả tự do cho Chinh thì tôi cũng sẽ trả tự do cho Bà Trần Thiện Khiêm, bị thiếu tá Nguyễn Công Khanh đến nhà bắt khi được tin ông Khiêm mang đơn vị về Sài Gòn tiếp viện cho ông Diệm. Chinh thấy tôi đề nghị với ông Diệm như vậy đã nhất định nói với tôi cứ tiếp tục nhiệm vụ đừng bận tâm tới sinh mạng của ông ta. Hành động của Chinh chứng tỏ khí tiết của một sĩ quan, khác hẳn thái độ của một số tướng lãnh khác.

Từ sáng sớm ngày 12, những đám biểu tình trên khắp ngã đường đô thành kéo về phía dinh Độc Lập. Trước dinh, dân chúng tập hợp đã đông, hô khẩu hiệu đả phá chế độ và gia đình ông Diệm, thiếu tướng Khánh điện thoại yêu cầu Hội Đồng Cách Mạng cho ngừng biểu tình và giải tán dân chúng tập hợp trước dinh Độc Lập. Ông Diệm bắt đầu mất bình tĩnh vì biến chuyển của tình thế, đe dọa dùng biện pháp vũ lực để giải tán mít tinh biểu tình. Trong không khí hỗn độn của những đám biểu tình, nhân viên lực lượng của trung tá Lê Quang Tung mặc thường phục lên lầu bắn vào dân chúng để gây hoang mang.

Tình thế lúc này thoát khỏi khả năng và phạm vi kiểm soát của Hội Đồng Cách Mạng. Cơ quan này bắt lực đàn đả cuộc mít tinh biểu tình theo đà biến chuyển của nó. Hoặc lo sợ khí thế chống đối đang lên, dân chúng có thể thừa dịp xông vào chiếm dinh Độc Lập, hoặc muốn thử thách lòng kiên trì quyết tâm của họ, ông Diệm cho lệnh chiến xa thuộc hai trung đoàn thiết giáp của Thợ và Bôi nổ súng vào đám mít tinh, gây thiệt hại nặng nề về tính mạng cho dân chúng. Cuộc biểu tình trước dinh Độc Lập tan vỡ trong không đầy 5 phút. Tan vỡ phần lớn vì không có cán bộ điều khiển hướng dẫn. Lúc này vào khoảng 8 giờ sáng ngày 12 tháng 11, sau lúc thiếu tá Chinh bị bắt đưa vào trong dinh.

Trước khi cho lệnh nổ súng vào dân chúng tập hợp mít tinh trước dinh Độc Lập, ông Diệm cho lệnh Sư đoàn 7 vượt sông Sài Gòn, ở khu vực đầu xa lộ Biên Hoà với sự giúp đỡ của hải quân, nhằm đề phòng dân chúng có thể xông vào chiếm Phủ Tổng Thống. Song song với những đám biểu tình tiến về phía dinh, ông Diệm cho lệnh đơn vị bộ binh của đại tá Khiêm đang ở Phú Lâm tiến vào Sài Gòn. Hội Đồng Cách Mạng phản đối việc tiến binh này thì tướng Khánh trả lời việc di chuyển nhằm mục đích đề phòng mọi biến chuyển do cuộc biểu tình gây ra.

Theo chỉ thị của ông Diệm, tướng Nguyễn Khánh đề nghị tập hợp tướng lãnh tại bộ ngoại giao ở gần dinh Độc Lập để bàn việc thành lập chính phủ quân nhân. Chúng tôi từ chối và đòi triệu tập buổi họp ở bộ tổng tham mưu. Bàn cãi về địa điểm họp thật ra trở thành vô ích vì các tướng lãnh trốn mặt không đến hội. Bàn quan để ông Diệm quyết định vận mệnh quốc gia, chờ đợi ông Diệm triệu tập họp hay chỉ định từng cá nhân tham dự.

Tình hình mỗi giờ thêm căng thẳng. Dân chúng dồn dập kéo về tập hợp trước dinh hô khẩu hiệu đả phá gia đình ông Diệm. Những đơn vị bộ binh kéo về cứu giá bắt đầu tiến vào trung tâm đô thành, bao vây các địa điểm do lực lượng Dù chiếm đóng. Ông Diệm lo ngại chúng tôi dùng dân chúng cướp dinh. Về phía Hội Đồng Cách Mạng thì lo ngại về biến chuyển quân sự. Bác sĩ Đán, không có những lo lắng và trách nhiệm của những người lãnh đạo cuộc nổi dậy trước tình thế bất lợi, đã không tỏ được tinh thần thông cảm như luật sư Thụy, nên tổ chức họp báo tại rạp Thống Nhất chỉ trích thiếu tá Lợi và gia đình ông Diệm, chỉ vì bất mãn không được tiếp tục đả kích chế độ trên đài phát thanh.

Có lẽ theo khuyến cáo của đại sứ Hoa Kỳ hay của tướng Mc Garr, thiếu tướng Khánh đề nghị với tôi tập trung hai lực lượng đối thủ về những khu vực cách biệt rõ rệt để tránh sự đụng chạm bất ngờ hay không có ý. Khánh đề nghị lực lượng nổi dậy rút hẳn về khu vực tổng tham mưu. Ngược lại những đơn vị về tiếp viện cho ông Diệm tập trung tại khu vực dinh Độc Lập. Riêng đài phát thanh thì canh gác chung. (Đài phát thanh bị một đơn vị của Sư đoàn 7 chiếm lại hồi 10 giờ sáng ngày 12. Lệnh phá đài

không được sĩ quan canh gác thi hành). Sau hồi bàn cãi hơn thiệt, chúng tôi đồng ý tập trung lực lượng về phía bắc Đô Thành, với ranh giới chạy qua cầu Mac Mahon trên đường Sài Gòn - Tân Sơn Nhất, cầu Tân Định và khu vực trường đua Phú Thọ. Khu vực này bao gồm bộ tổng tham mưu, căn cứ Liên đoàn Dù và phi trường Tân Sơn Nhất.

Tiểu đoàn 1 Dù được lệnh kéo về chiếm đóng khu Tân Định và ngã tư Phú Nhuận - Gò Vấp. Đơn vị chiếm giữ Nha Cảnh Sát Công An rút về giữ khu rừng cao su Phú Thọ - ngã tư Lê văn Duyệt. Tiểu đoàn 3 Dù chiếm giữ cầu Mac Mahon. Tiểu đoàn 8 Dù tập trung tại khu vực Bà Queo bảo vệ căn cứ Liên đoàn Dù. Lệnh triệt thoái tới các đơn vị quá trễ vì vấn đề liên lạc. Trong khi đó, chiến xa và thiết giáp thuộc hai trung đoàn thiết giáp Mỹ Tho và Gò Vấp tiến tới uy hiếp bộ tổng tham mưu, bản doanh của Hội Đồng Cách Mạng hồi 11 giờ, trước khi các đơn vị rút được về vị trí phòng thủ mới, đưa đến sự thất bại của cuộc binh biến đầu tiên chống chế độ Nhân Vị, gia đình trị. Đồng thời với việc gửi lệnh triệt thoái cho các đơn vị nổi dậy, chúng tôi đã đề cập đến giải pháp rút quân ra khỏi đô thành tiếp tục chiến đấu. Nhưng giải pháp này sau khi bàn tính, chúng tôi thấy không có khả năng thực hiện vì nhiều lý do dính liền tới bản chất của quân đội quốc gia và tình hình quân sự quốc-cộng lúc đó.

Quang cảnh văn phòng Hội Đồng Cách Mạng hồi 11 giờ là quang cảnh chiếc tàu gần chìm, hay buổi chợ chiều sắp mãn. Cảnh tung bưng phần khởi của số đồng người ngày hôm trước nhường chỗ lại cho sự yên lặng nặng nề đầy lo lắng. Sự thay đổi như có thể như lấy tay nắm lấy được. Những sĩ quan còn đông đủ tụ họp ở bộ tổng tham mưu hay chạy đi chạy lại làm nhiệm vụ liên lạc mấy giờ trước nay lắng dần, trở về nhà bình yên chờ đợi với những dự tính cho tương lai. Luật sư Thụy về thăm gia đình không thấy trở lại. Đại úy Phan Lạc Tuyên vừa tham gia chiều hôm trước, hôm nay lấy cớ đi liên lạc với đại đội còn lại gần Tân Sơn Hoà, đã bỏ đơn vị đi thẳng sang Nam Vang bằng đường bộ. Đại tá Thi xin về phi trường Tân Sơn Nhất chuẩn bị phi cơ " thả bom Dinh Độc Lập " trong khi mọi người đều biết căn cứ Tân Sơn Nhất chỉ có phi cơ vận tải và bom cũng không có. Trước văn phòng đại tướng Tự lại thấy mặt người quân cảnh áo trắng nếp đứng gác như những ngày trước khi xảy ra biến cố.

Hội Đồng Cách Mạng hội báo lần cuối cùng hồi 10 giờ. Vừa hội báo xong thì thiếu tá Phạm Văn Liễu dẫn 4, 5 người bạn lại giới thiệu với tôi và cho biết những nhân vật này muốn cộng tác với Hội Đồng Cách Mạng. Tới giờ phút này, tôi thấy ông Liễu vẫn chưa hiểu rõ được tình hình. Có lẽ vì còn bận đi tìm thêm bè bạn? Trong số những người này, tôi nhận biết có ông Nguyễn Ngọc Linh và Đinh Trịnh Chính. Họ đề nghị giúp Hội Đồng Cách Mạng làm Hiến Ước Lâm Thời và những văn kiện cần thiết vì " tin rằng những công việc này là cần thiết " . Họ không biết rằng những việc này, chúng tôi và luật sư Thụy đã làm xong trong thời gian chuẩn bị đảo chánh như đã viết ở trên. Tôi thấy thương hại cho họ đã không rõ tình thế và những đề nghị không còn phù hợp với thực tại lúc bấy giờ nên từ chối thiện chí của họ, không muốn buộc liền số phận của họ vào thất bại của mình. Tôi cảm ơn và khuyên họ nên sớm rời khỏi bộ tổng tham mưu để tránh mọi nguy hiểm.

Tới 12 giờ những sĩ quan được lệnh triệu tập về hội tại bộ tổng tham mưu vẫn chưa về tới nơi. Bộ chỉ huy thu gọn lại còn mấy sĩ quan nóng lòng chờ đợi cán bộ tin cần về họp thì, viên sĩ quan Hoa Kỳ do toà đại sứ Hoa Kỳ biệt phái cạnh Hội Đồng Cách Mạng từ chiều ngày 11 tháng 11 để theo dõi tình hình, báo cáo cho biết một đơn vị thiết giáp đang tiến gần tới bộ tổng tham mưu. Lúc này nhân viên Liên Đội Quan Sát của Tung đã xâm nhập trường tiểu học của con các nhân viên sứ quán Hoa Kỳ ở trước mặt

tổng tham mưu, chỉ phối dưới hoả lực đơn vị phòng thủ tổng tham mưu và mọi di chuyển ở trong sân. Một sĩ quan thuộc đơn vị pháo binh bị trọng thương.

Trước tình trạng hoàn toàn thất bại, nhân viên Hội Đồng Cách Mạng và một số sĩ quan rút sang phi trường Tân Sơn Nhất quyết định ra ngoại quốc, tránh thiệt hại vô ích thêm cho các đơn vị, và mang theo trung tướng Hoàng làm con tin. Đại úy Phan Phụng Tiên, được chỉ định chỉ huy căn cứ Tân Sơn Nhất khi cuộc nổi dậy của quân đội bùng ra, lúc này lo tìm một phi cơ có thể cất cánh được. Mất gần 1 tiếng đồng hồ mới có được chiếc phi cơ ở trong tình trạng có thể cất cánh. Có phi cơ, có phi công nhưng không có hoa tiêu. Tôi yêu cầu thiếu tá Nguyễn Cao Kỳ khi đó đã được trả tự do, giữ chân hoa tiêu. Ông Kỳ nêu vấn đề gia đình, vợ là người Pháp và con còn nhỏ, xin được ở lại. Thấy hoàn cảnh của đương sự, tôi đồng ý để Kỳ ở lại.

Phi cơ cất cánh khoảng 13 giờ ngày 12 tháng 11 năm 1960, mang theo một số sĩ quan trong đó có trung tướng Thái Quang Hoàng.

Ráp tâm cách mạng của một số sĩ quan trẻ trong quân đội đã thất bại. Thất bại của cuộc binh biến ngày 11 tháng 11 lại ghi thêm một lần nữa vào chuỗi dài những thất bại của giới quốc gia trong công cuộc tranh đấu giành độc lập như cuộc khởi nghĩa Quốc Dân Đảng 1930 và biến cố 1945-1946, trong nhiệm vụ cải tạo xã hội, mang lại tự do, dân chủ cho dân tộc.

Thất bại này ngoài những nguyên nhân hữu cơ về tổ chức còn có nguyên nhân dính liền vào bản chất tầng lớp xã hội của những thành phần chính trị quốc gia. Chiến lược đấu tranh của họ dựa vào thiểu số của một tầng lớp xã hội, nên thiếu bề sâu trong quảng đại quần chúng để có khả năng đạt được mục tiêu khi gặp khó khăn.